

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สถานศึกษากับชุมชน
  - 1.1 ความหมายของสถานศึกษา
  - 1.2 ความหมายของชุมชน
  - 1.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อชุมชน
  - 1.4 บทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อสถานศึกษา
2. หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.1 ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.2 ความจำเป็นในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.3 ความมุ่งหมายในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.4 แนวทางและวิธีการสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.6 องค์ประกอบในสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
3. การสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 3.1 ความหมายของทัศนะ
  - 3.2 การวางแผนงานสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 3.3 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา
  - 3.4 การให้บริการชุมชน
  - 3.5 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
  - 3.6 การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
  - 3.7 การประเมินผลงานสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สถานศึกษากับชุมชน

1. สถานศึกษา

1.1 ความหมายของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 3) ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 4 ที่ให้ความหมายของ "สถานศึกษา" หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 5) ได้กล่าวถึงความหมายของสถานศึกษาว่า เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา เป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ มีหลักสูตรซึ่งครอบคลุมภารกิจการจัดการศึกษาทุกด้าน ประกอบด้วยมวลประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ และมีการวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547, หน้า 45-46) ได้กล่าวว่า "สถานศึกษา" หมายความว่า สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ไม่หมายรวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 3) ให้ความหมายของสถานศึกษาหมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียน วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบัน หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง

อุบลรัตน์ หินอ่อน (2547, หน้า 14) กล่าวว่า สถานศึกษา คือสถานที่ในการพัฒนาบุคคลให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านความรู้ สติปัญญา การควบคุมอารมณ์และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 (2548, หน้า12) ได้กล่าวว่า สถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่กฎหมายยอมรับให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองภายในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิและหน้าที่ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

สรุปได้ว่า สถานศึกษา หมายความว่า สถานศึกษา ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

1.2 การกิจของสถานศึกษา

สุวัฒน์ เงินฉ่ำ (2545, หน้า 6 –11) กล่าวว่า การกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ดังนี้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

มาตรา 49 ให้มีการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย

มาตรา 57 ให้สถานศึกษาระดมทรัพยากรในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นสินทรัพย์อื่น

มาตรา 66 ให้ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำให้

ไพบุลย์ เสียงก้อง, และคนอื่นๆ (2546, หน้า 12 –14) กล่าวว่า อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจตามกฎหมายดังนี้

1. กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

1.1 การจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาม

อัธยาศัย

- 1.2 จัดกระบวนการเรียนรู้
  - 1.3 จัดการประเมินผู้เรียน
  - 1.4 จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง
  - 1.5 ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
  - 1.6 พัฒนาการบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
  - 1.7 การบริหารและการจัดการ ทั้งด้านวิชาการ การบริหารบุคคล งบประมาณ และการบริหารทั่วไป
  - 1.8 สรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 1.9 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 1.10 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  - 1.11 ให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่มา ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา
  - 1.12 ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
  - 1.13 ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นสินทรัพย์อื่น
  - 1.14 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
  - 1.15 พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้เรียน
2. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
    - 2.1 วิเคราะห์และจัดทำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
    - 2.2 วางระเบียบ ออกประกาศ และข้อบังคับของสถานศึกษา
    - 2.3 เสนอขอจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไป
    - 2.4 แต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคล เพื่อพิจารณาและเสนอความคิดเห็นหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 9 –16) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น
4. จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด
6. กำกับ ติดตาม ประเมินผลตามแผนงาน โครงการและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด
7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา
8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชน และท้องถิ่น
10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษา หรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

สุเทพ นาคสิงห์ (2551, หน้า 18) กล่าวถึงภารกิจของสถานศึกษา กว่าภารกิจหลักของโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือคุณภาพที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีความสุขอนามัยดี

แคมป์เบลล์ (Campbell, 1971, p.23) ได้กล่าวถึงภารกิจของสถานศึกษา ว่ามีหน้าที่งานด้านต่างๆ ดังนี้

1. งานด้านบริหารหลักสูตรและการสอน

2. งานด้านการบริหารบุคคลากรทางการสอน
3. งานบริการนักเรียน
4. งานอาคารสถานที่
5. งานด้านงบประมาณและงานธุรการ
6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

แรมเซเยอร์, และคนอื่นๆ (Ramseyer, et al., 1995, p.18) ได้กล่าวถึงภารกิจของสถานศึกษามีหน้าที่ในการงานดังนี้

1. พัฒนาการสอนและหลักการ
2. งานธุรการ การเงิน และการบริการต่างๆ ของโรงเรียน
3. เป็นผู้นำชุมชนที่ตั้งอยู่
4. งานบุคคล
5. งานอาคารสถานที่
6. การจัดการรับส่งนักเรียน
7. จัดระบบบริหารโรงเรียนให้ถูกต้อง
8. ปกครองดูแลนักเรียน

สรุปได้ว่า ภารกิจของสถานศึกษาประกอบด้วย 1) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ 2) จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม 3) ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง 4) ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น โดยจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน 5) พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 6) ประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 7) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 8) การประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย 9) ระดมทรัพยากรในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 10) ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นสินทรัพย์อื่น

2. ชุมชน

2.1 ความหมายของชุมชน

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน ไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของชุมชน ว่าหมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันในอาณาบริเวณแห่งหนึ่ง มีลักษณะเป็นสังคมขนาดเล็ก โดยบุคคลในชุมชน นั้นมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีระเบียบสังคมของตนเอง

ศิริวัตร บุญประสพ (2541, หน้า 13) ได้สรุปความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษาพูด และความเชื่อในทางเดียวกัน มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมอันหนึ่งอันใดให้สำเร็จ ลุล่วงร่วมกันได้

พนิจดา วีระชาติ (2542, หน้า 12) ได้ให้ความหมายว่า ชุมชนคือ กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอน และติดต่อกัน และมีส่วนสำคัญของชีวิตทั่วๆ ไปอย่างเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จาก มารยาท ประเพณี ขนบธรรมเนียมและการพูด

เดือนใจ แก้วประเสริฐ (2544, หน้า 15-16) สรุปว่าชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่มารวมกันในขอบเขตบริเวณเดียวกัน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน และรวมถึงสถาบันและหน่วยงานต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน มีความรักสามัคคีช่วยเหลือกันให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

จำเริญ สีสม (2546, หน้า 8) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง อาณาบริเวณแห่งหนึ่ง มีคนจำนวนหนึ่งมาอาศัยอยู่รวมกันเป็นเวลานาน มีความผูกพันต่อสถานที่นั้น มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความคิดเห็นและความเชื่อไปในทางเดียวกัน ใช้สถาบันต่างๆ ร่วมกัน และร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมบางอย่างได้สำเร็จ

แซนเดอร์ส (Sanders, 1958, p. 24) กล่าวถึง ชุมชนว่า หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน มีระบบการจัดการต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้สมาชิกมีการติดต่อสัมพันธ์กันสะดวก ทัวถึง มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ร่วมกัน มีความรู้สึกต่อชุมชนร่วมกัน และมีความรู้สึกผูกพันต่อชุมชนนั้นร่วมกัน

วอร์เรน (Warren, 1963, p. 24) กล่าวถึง ชุมชน ว่าเป็นกลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่ม รวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กันมีความสนใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน และมีพฤติกรรมอย่างเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป ชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกนึกคิด และผลประโยชน์ร่วมกัน มี

ชนบทรวมนิยม จารีตประเพณี ความเห็นและความเชื่อเดียวกัน ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกส่วนใหญ่ได้

2.2 ลักษณะชุมชน

สมเดช นิลพันธุ์ (2542, หน้า 23) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของชุมชนไว้ดังนี้

1. ชุมชนชนบท

- 1) ความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศ อาชีพและเวลาของการทำงานขึ้นอยู่กับธรรมชาติ
- 2) ความสัมพันธ์ต่อกันของชาวชนบท เป็นแบบกันเองมากกว่าหน้าที่ทางการงานหรือเป็นทางการ
- 3) ควบคุมทางสังคมและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ของชาวชนบทเป็นไปในทางส่วนตัวมากกว่าเป็นระเบียบแบบแผนตามทางราชการ

สมเดช นิลพันธุ์ (2542, หน้า 23) กล่าวถึง ลักษณะทางสังคมวิทยาของชุมชนเมือง ไว้ดังนี้

2. ชุมชนเมือง

- 1) ผู้มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างหละหลวม และส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์กันทางตำแหน่งหรือหน้าที่การงาน มากกว่าจะสัมพันธ์กันอย่างส่วนตัว
- 2) ในด้านความเป็นอยู่และอาชีพ ผู้คนที่อยู่ในชุมชนแบบเมืองมีอาชีพมากมายหลายอย่างที่มาจากที่อื่น ซึ่งมีพื้นเพและวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน
- 3) การควบคุมทางสังคม (social control) มีอยู่อย่างหละหลวมและเป็นไปในรูปแบบแผนเป็นพิธีการของทางราชการ

ไพสิฐ พรหมรักษา (2542, หน้า 19-20) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญ ๆ ของสังคมชนบทหรือชุมชนในชนบท ไว้ดังนี้

1. ชุมชนชนบท

- 1) อยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด ทุกคนรู้จักกันดี มีการติดต่อและไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและระหว่างเพื่อนบ้าน
- 2) มีการติดต่อและคบค้าสมาคมกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่
- 3) มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและยาวนาน
- 4) พลเมืองในชนบทมีลักษณะคล้ายคลึงกัน (homogeneous) คือ มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายกัน มีฐานทางเศรษฐกิจ การศึกษา และทางสังคมคล้ายกันหรือเท่าเทียมกัน นับถือศาสนาเดียวกันมีทัศนคติหรือความเชื่อคล้ายกัน
- 5) การเลื่อนขั้นของสังคม การอพยพโยกย้ายและการเปลี่ยนแปลงอาชีพ มีน้อยโดยมากมักประกอบอาชีพเดิม ซึ่งส่วนมากเป็นอาชีพการเกษตรรักถิ่นฐาน ไม่ชอบอพยพโยกย้ายไปไหนง่าย ๆ และ การเลื่อนฐานะทางสังคมมีน้อย

6) ครอบครัวเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจสำคัญเช่น ทำเรื่องมือใช้เอง ทำอาหารเอง ทอเสื้อผ้าเอง มีการซื้อขายเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น เรียกได้ว่าครอบครัวชนบทเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคไปพร้อม ๆ กัน

7) มีครอบครัวใหญ่ คือ สมาชิกในครอบครัวมีมาก นอกจากพ่อและลูกแล้ว อาจจะมีพ่อตา แม่ยาย ญาติ และครอบครัวอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย

8) มีอัตราการเกิดสูง ทั้งนี้เนื่องจากชาวชนบทไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจที่อื่น ๆ นอกไปจากในบ้าน มีเวลาอยู่ด้วยกันนานจึงทำให้มีลูกมาก อีกประการหนึ่งเป็นเพราะชาวชนบทมีการศึกษาน้อยขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการคุมกำเนิด และวิธีการคุมกำเนิด ตลอดจนมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะไปซื้อยาหรือจ้างทำหมันได้ หรือผ่าตัดได้

9) มีระดับการศึกษาและอาชีพต่ำ ทั้งนี้เพราะขาดสถาบันการศึกษา ขาดสิ่งจูงใจ ขาดรายได้ขาดอุปกรณ์เครื่องมือการศึกษาและขาดสถาบันฝึกอาชีพที่อยู่ใกล้เคียง ทำให้ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ตามมีตามเกิด

10) เป็นคนหัวโบราณ เชื่อโชคลาง มีความคิดแคบและจำกัด ยากต่อการเปลี่ยนแปลง

11) มีความเชื่อถือตามประเพณี เช่น ท้อแท้ไม่กระตือรือร้น เคยเชื่ออย่างไร ก็เชื่ออย่างนั้น

12) มีอายุโดยเฉลี่ยน้อยกว่าชาวเมือง เพราะขาดอาหารและสิ่งบำรุงร่างกายเพียงพอ ขาดหมอและพยาบาลที่จะให้บริการแก่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการรักษาความสะอาดอนามัย

13) ขาดการวางแผนชีวิตและครอบครัวที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ทำให้ดำเนินชีวิตไปวัน ๆ อย่างตามมีตามเกิด การเปลี่ยนแปลงใดๆ เป็นเรื่องของภายนอกหรือมาจากภายนอก ไม่ใช่เกิดมาจากความรู้ ความเข้าใจหรือการกระทำของตนเอง

14) ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น แต่งงาน บวชนาค งานศพ ทำบุญหรืองานฉลองอื่นๆ

15) ขาดสถาบันและบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกแก่สังคม เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน ตลาด ฯลฯ

16) การทำงานมีเป็นฤดูกาล และมีการร่วมงานเป็นประจำ

17) มีการช่วยเหลือกันโดยไม่คิดมูลค่า หรือต้องการสิ่งตอบแทน

18) การควบคุมสังคม ขึ้นอยู่กับกลุ่มสัมพันธ์ในหมู่คนใกล้ชิดกันเป็นส่วนใหญ่

ไพสิฐ พรหมรักษา (2542, หน้า 23-24) กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนในเมืองไว้ดังนี้

2. ชุมชนเมือง

- 1) การติดต่อการคบค้าสมาคมกับบุคคลทั่วไปเป็นแบบกลุ่มทติยภูมิ (secondary group) คือ ขาดความใกล้ชิด และขาดความเป็นกันเอง การพบปะติดต่อกันอยู่กั ผลประโยชน์ยิ่งกว่าความใกล้ชิดและขาดความเป็นกันเอง การตั้งถิ่นฐาน ซึ่งส่วนมากเป็นบุคคลที่โยกย้ายมาจากภายนอกที่มีผลประโยชน์ร่วมกันหรืออย่างเดียวกันมารวมกันอยู่ที่เดียวกัน
- 2) ไม่เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอก เนื่องจากในเมืองหรือนครมีคนมากไม่รู้ว่าใครเป็นใครบุคคลที่เราพบเห็นประจำวัน เช่น บนรถเมล์ ร้านอาหาร ร้านค้า และตามย่านชุมชนต่าง ๆ จึงล้วนแต่เป็นคนแปลกหน้าทั้งสิ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับในชนบทที่ทุกคนรู้จักกันดี
- 3) เป็นที่รวมของคนหลายพวกหลายอาชีพ เช่น กรุงเทพฯ มีคนหลายชาติหลายภาษา หลายศาสนาและหลายอาชีพ จึงมีความเชื่อถือและวิถีทางดำรงชีวิตที่แตกต่างกันแล้วแต่เชื้อชาติศาสนา การศึกษาและสิ่งแวดล้อมของคนนั้น ๆ นอกจากนั้น รัดับรายได้ การศึกษาและมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวเมืองหรือนครก็แตกต่างกันมากด้วย
- 4) การเลื่อนฐานะ การเปลี่ยนอาชีพและการอพยพโยกย้ายพลเมืองมีมากกว่าในชนบท
- 5) มีการแบ่งงานและทำงานตามความถนัดเฉพาะอย่าง เช่น กรรมกร ตามโรงงาน เสมียน ข้าราชการ ช่างฝีมือ กรรมกรซ่อมรถ หมอ ทนายความ หรือคนขับรถแท็กซี่ เป็นต้น ต่างคนต่างทำงานตามความถนัดของตน ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวชนบทที่ต้องทำทุกอย่างเพื่อตัวเองและเพื่อครอบครัว
- 6) มีสินค้า บริการ สถาบันทางสังคม และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย เช่น มีสินค้าให้เลือกทุกชนิด มีโรงเรียน โรงหนังหรือโรงละคร พิพิธภัณฑ์ ห้างสมุด และโรงพยาบาล ไฟฟ้าและน้ำประปา สำหรับให้บริการประชาชนอยู่ทั่วไป
- 7) ขาดธรรมเนียมและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ ทุกอย่างต้องจัดสร้างขึ้นเองทั้งสิ้น เช่น สระว่ายน้ำ น้ำพุ หรือสวนสาธารณะ เป็นต้น
- 8) มีครอบครัวขนาดเล็ก โดยมีสามี ภรรยาและบุตรเพียง 2-3 คน
- 9) อัตราการเกิดต่ำ เพราะชาวเมืองรู้และเข้าใจวิธีคุมกำเนิด และมีโรงพยาบาล และสถานอนามัยที่จะให้บริการด้านนี้ได้เพียงพอ
- 10) มีระดับการศึกษาและอาชีพสูง เพราะมีรายได้มาก มีมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาและสถาบันฝึกอาชีพอยู่ทั่วไป
- 11) มีความคิดก้าวหน้า ไม่เชื่อในสิ่งงมงายเพราะได้รับการศึกษามาดี มีเหตุผล

- 12) ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคมมีมาก และรุนแรงกว่าในชนบท ทำให้มีความเห็นแก่ตัว ทุกคนสู้เพื่อตัวเองและเพื่อครอบครัว การช่วยเหลือระหว่างเพื่อนบ้านมีน้อย
- 13) มีที่อยู่แคบแออัด ขาดสถานที่เล่นและพักผ่อนสำหรับเด็ก ๆ
- 14) ส่วนมากไม่มีที่ดินและบ้านเป็นของตนเอง
- 15) มีระดับรายได้ที่แตกต่างกันมากเพราะคนมีและคนจน มีอาชีพและฐานะครอบครัวความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่าชุมชน หมายถึง การตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรขนาดใหญ่ของมนุษย์ ลักษณะของเมือง คือ มีสิ่งปลูกสร้างถาวร สิ่งอำนวยความสะดวกเพียบพร้อม มีพลเมืองเป็นจำนวนมาก มีอาชีพที่ไม่ใช่เกษตรกรรมเป็นหลักมีระบบการปกครองของตนเอง องค์การทางสังคมมากมาย เป็นศูนย์รวมของชนบทรวมเนียนประเพณีต่างๆ

3. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อชุมชน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 48-49) ได้สังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อชุมชน สามารถประมวลเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อชุมชน ได้ 6 ประการคือ 1) บทบาทในการให้การศึกษอบรมแก่บุคลากรในชุมชน 2) บทบาทในการถ่ายทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน 3) บทบาทในการบูรณาการและสร้างสมดุลให้กับชุมชนและสังคม 4) บทบาทในการเป็นแหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาของชุมชน 5) บทบาทในการเป็นศูนย์ประสานงานของชุมชนกับหน่วยงานอื่น และ 6) บทบาทในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

พนิจดา วีระชาติ (2542, หน้า 26-27) กล่าวถึง สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีฐานะเป็นสถาบัน และเป็นองค์การทางสังคม สถานศึกษาเกิดขึ้นจากความต้องการและความจำเป็นของสังคม เพื่อรับใช้และบริการสังคม สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้บทบาทของสถานศึกษา จึงมีลักษณะคล้ายกับบทบาทของสถาบันครอบครัว หรือบ้าน ในอดีตครอบครัวหรือบ้านมีบทบาทในการให้การศึกษารอบรมเด็กและเยาวชน แต่ในปัจจุบันสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไป บ้านจึงให้การศึกษารอบรมแก่เด็กและเยาวชนน้อยลง ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องรับภาระเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง หน้าที่ของสถานศึกษา คือ 1) ให้ความรู้ทางวิทยาการทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมให้แก่ผู้เรียน 2) ฝึกเด็กให้มีทักษะและความสามารถในการประกอบอาชีพ และทางด้านเศรษฐกิจ 3) ฝึกอบรมเด็กให้มีวัฒนธรรม ศีลธรรม จรรยาและมารยาท อันดีงาม 4) ดำเนินงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ และระเบียบแบบแผนของทางราชการ และ 5) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ เพื่อช่วยกันปรับปรุงสถานศึกษาและชุมชน

กล่าวสรุปได้ว่า สถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชน คือ การสนองความต้องการของบุคคลในชุมชน โดยเป็นทั้งแหล่งวิทยาการ ให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชน และเป็นศูนย์ประสานงานการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. บทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อสถานศึกษา

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 48) กล่าวถึงบทบาทที่ชุมชนควรมีต่อสถานศึกษา จำแนกได้ เป็น 3 บทบาทหลัก ดังนี้

1. บทบาทในการกำหนดทิศทาง การดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ การมีบทบาทในการร่วมกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ คุณลักษณะผู้เรียน ของสถานศึกษา รวมถึงร่วมกำหนดนโยบายและแผนงานของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยปัจจุบันมีข้อกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่มาจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทาง การดำเนินงานของสถานศึกษา ตัวอย่างเช่น การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา แผนกลยุทธ์ หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา ล้วนต้องให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมด้วย และสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งสิ้น

2. บทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนด้านความคิด ทรัพยากร แรงงาน สถานที่ แก่สถานศึกษา การสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กในชุมชนมาเข้ารับการศึกษา การดูแลเรื่องความสะดวกและความปลอดภัยของนักเรียน การให้ความร่วมมือในการกวดขันดูแลเรื่องการเรียนรู้และความประพฤติของนักเรียน เป็นต้น

3. บทบาทในการให้ข้อมูล กำกับติดตามและการประเมินสถานศึกษา โดยชุมชนเป็นผู้สะท้อนภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาด้วยการบอกจุดเด่นจุดด้อย แนวทางแก้ไข และสิ่งที่ต้องการแก่สถานศึกษารวมทั้งเป็นผู้ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

พินิจดา วีระชาติ (2542, หน้า 26-27) กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษา ดังนี้ คือ 1) การกำหนดปรัชญา และจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตร 3) การร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาคน อันเป็นส่วนสำคัญของชุมชนนั้น 4) การร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น 5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 6) เป็นแหล่งปฏิบัติชีวิตที่แท้จริงของนักเรียน 7) ใช้แหล่งทรัพยากรของชุมชนให้มีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา 8) ร่วมมือสถานศึกษาในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องกันไปเพื่อชีวิตที่ดีของผู้เรียน และชุมชน 9) ร่วมมือกับสถานศึกษาในการอนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรม และ 10) สนับสนุนสถานศึกษาในด้านต่างๆ

สรุปได้ว่า บทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษาก็คือ บทบาทในการร่วมกำหนดทิศทาง การให้ความร่วมมือและสนับสนุน และบทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผลการ

ดำเนินงานของสถานศึกษา โดยปัจจุบันและอนาคตอันใกล้นี้ชุมชนจะเข้ามามีบทบาทสูงขึ้น เนื่องจากข้อกำหนดและโครงสร้างการบริหารเอื้ออำนวย

หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

1. ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ยุพเยาว์ ใจงาม (2540, หน้า 17) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง บทบาทการบริหารสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน นับตั้งแต่การวางแผน การติดต่อประสานงาน การเผยแพร่ข่าวสาร และการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ตลอดจนการใช้แหล่งทรัพยากรซึ่งกันและกัน โดยมุ่งประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์แก่สถานศึกษาและชุมชน

มัณฑนา ธรรมรังสี (2542, หน้า 11) ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน คือ การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง การร่วมกิจกรรมในสังคมของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและเชื่อมโยงผลประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยสถานศึกษาเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ

วัชรีย์ สุขเจริญวิภากรณ์ (2542, หน้า 12) ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การที่สถานศึกษาและชุมชนมีบทบาทต่อกัน เพื่อให้การสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษาและเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อชุมชนเอง และต่อสถานศึกษาในส่วนสถานศึกษาก็จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งคน ทรัพยากรต่างๆ ในส่วนของชุมชนก็จะได้รับการศึกษาการพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

สาคร จันทะเลิศ (2542, หน้า 16) ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง กระบวนการ และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษากระทำร่วมกับชุมชน หน่วยงานราชการ หรือองค์กรต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมดังกล่าวบรรลุจุดมุ่งหมาย

แฮร์ริส (Harris, 1975, p. 13) ได้ให้ความหมายว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน แจงข่าวคราวการเคลื่อนไหว ทางการศึกษาให้ชุมชนทราบแสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชน ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การบริหารสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อเอื้อประโยชน์ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

2. ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

วัชร สุขเจริญวิภากรณ์ (2542, หน้า 17) ได้สรุปการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนว่ามีความสำคัญและจำเป็น เพราะมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคคลในท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญให้ความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาเยาวชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ซึ่งจะได้รับประโยชน์ทั้งสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

เกษมศักดิ์ สอนจันทร์ (2548, หน้า 14) กล่าวว่า สถานศึกษาจะต้องสร้างความเชื่อถือและความเข้าใจกับชุมชนโดยการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนภายใต้เหตุผลและความจำเป็น ดังนี้

1. สถานศึกษาเป็นแหล่งเลือกสรรคนให้ชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาจัดตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นจึงมีหน้าที่ในการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถที่จะออกสู่สังคม
2. สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะเป็นแหล่งหล่อหลอมพฤติกรรมผู้เรียนที่มาจากครอบครัวต่าง ๆ ให้มีพฤติกรรมเป็นไปตามความต้องการของชุมชน
3. สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมของศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีความพร้อมและมีคุณค่าต่อผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของชุมชน ตลอดจนเป็นที่รวมของผู้มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ชุมชน
4. สถานศึกษาเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่สถานศึกษาและชุมชนจะต้องร่วมกันฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชน
5. สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมในการให้บริการแก่ชุมชน เช่น มีอาคาร บริเวณที่เพียงพอจะให้ชุมชนได้ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
6. สถานศึกษาและชุมชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้มีความสามารถในการช่วยเหลือสังคมและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุขจากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จึงมั่นใจได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ดังนั้น ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในท้องถิ่นจำเป็นต้องร่วมมือกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสำคัญต่อผู้เรียนซึ่งจะออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ได้ว่า สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมวิทยาการต่าง ๆ หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพื่ออำนวยประโยชน์ต่าง ๆ แก่ชุมชน ทั้งในด้านการผลิต อบรม พัฒนา คัดเลือก

และถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีอันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน ในขณะที่ชุมชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้มีความสามารถในการช่วยเหลือสังคม และดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข รวมทั้งชุมชนยังเป็นแหล่งในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้กับสถานศึกษา

3. ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

มัทนา ธรรมรังสี (2542, หน้า 147) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อป้องกัน สร้างสรรค์ และแก้ปัญหาความเข้าใจผิด
2. เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง
3. เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายรู้ถึงสภาพปัญหา และความต้องการ
4. เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน
5. เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
6. เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ
7. เพื่อปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรแก้ปัญหาทางวิชาการร่วมกัน
8. เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีงามเป็นแบบอย่าง

สาคร จันทะเลิศ (2542, หน้า 17) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาการศึกษาของชุมชนให้ดีที่สุด
2. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนและสถานศึกษาได้ทราบความเคลื่อนไหวซึ่งกันและกัน
4. เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งความรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง
5. เพื่อให้ชุมชนและสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย และทิศทางการศึกษาของชุมชน

การศึกษาของชุมชน

ชูศักดิ์ ชาญช่วง (2543, หน้า 18) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไว้หลายประการดังนี้

1. เพื่อแจ้งข่าวของสถานศึกษาแก่ชุมชน
2. เพื่อให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นต่อสถานศึกษา
3. เพื่อรวบรวมความช่วยเหลือและการสนับสนุนการจัดโปรแกรมทางการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาความรู้ด้านประชาธิปไตย
5. เพื่อปรับปรุงความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
6. เป็นการบูรณาการระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อปรับปรุงโอกาส

ทางการศึกษาของผู้เรียน

7. เพื่อประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษากับความต้องการของเด็ก

8. เพื่อแก้ไขความไม่เข้าใจในเป้าหมายและจุดประสงค์ของสถานศึกษา
เกษมศักดิ์ สวนจันทร์ (2548, หน้า 16) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
2. เพื่อให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
รวมทั้งการพัฒนาชุมชนตามลำดับ

3. เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษาและชุมชน
เอลส์بری, แมคนัลลี, และวินน์ (Elsbree, Macnally, & Wynn, 1967, p. 348) ได้
กำหนดความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยแยกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ระหว่างบ้านกับชุมชน
  - 1.1 เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดระหว่างครูอาจารย์
  - 1.2 เพื่อส่งเสริมความสามัคคีปรองดองระหว่างครูอาจารย์กับผู้ปกครอง
  - 1.3 เพื่อให้ครูอาจารย์ และผู้ปกครองได้พบปะกันในบางโอกาสได้แลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นความรู้ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
  - 1.4 เพื่อให้ครูอาจารย์ และผู้ปกครองได้ทราบพฤติกรรมต่างๆของนักเรียนที่
บ้านและโรงเรียน

- 1.5 เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมภายในโรงเรียนให้ผู้ปกครองได้มี
ความสนใจและร่วมมือสนับสนุนให้เจริญก้าวหน้า

2. ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
  - 2.1 เพื่อช่วยรับผิดชอบในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็ก เมื่อทางโรงเรียน
สอนวิชาต่างๆก็ให้เด็กนำไปปฏิบัติที่บ้านและในชุมชน

- 2.2 เพื่อสร้างความสัมพันธ์โดยฝึกนิสัย น้ำใจ ทักษะ และความประพฤติของ
นักเรียน เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติที่โรงเรียน เมื่อนักเรียนมาอยู่ที่บ้านและในชุมชนก็ฝึกเป็นวินัย

- 2.3 เพื่อฝึกหัดทางด้านสังคมทั้งที่โรงเรียนละชุมชน โดยทางโรงเรียนจัด
กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเป็นการฝึกพัฒนาการทางสังคม

- 2.4 เพื่อช่วยปรับปรุงโรงเรียน โดยผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วมกับครูใน
การพัฒนาโรงเรียนและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยการเชิญวิทยากร
จากชุมชน

- 2.5 เพื่อช่วยปรับปรุงและพัฒนาชุมชน โรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญในการ
ปรับปรุงชุมชนเป็นผู้กระตุ้น ประสานงาน ชี้ช่องทางแนะนำให้ชุมชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
คือ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีต่อกัน และความร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือ

เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมาย ให้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาและชุมชนร่วมกัน นอกจากนี้ยังทำให้ทราบความเคลื่อนไหวระหว่างสถานศึกษากับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. แนวทางและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ยูกเยาวิ โจงาม (2540, หน้า 42) ได้กล่าวถึงวิธีการในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานอื่นไว้ดังนี้

1. สถานศึกษาต้องมีการให้และรับข่าวสารจากหน่วยงานอื่นภายในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ สถานศึกษาต้องรับทราบความเป็นไปของหน่วยงานอื่น และในขณะเดียวกันก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่นได้ทราบถึงความเป็นไปและการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นภายในชุมชนและท้องถิ่น ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน

3. ต้องพยายามสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานต่างๆ ภายในชุมชนและท้องถิ่นให้มากที่สุด

4. สถานศึกษาต้องมีการให้ข้อมูลที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับสภาพงานและสภาพปัจจุบันของปัจจุบันของหน่วยงานอื่นๆ

ชูศักดิ์ ชาญช่วง (2543, หน้า 49) ได้กล่าวถึง วิธีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้บริหารไว้ดังนี้คือ

1. ต้องใช้ภาวะผู้นำและการเป็นนักประชาธิปไตยในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เช่น การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

2. ต้องร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำหนดนโยบายและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

3. ต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศและจรรยาบรรณด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสังกัด

4. ต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ปกครอง โดยการให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านต่างๆ รวมไปถึงทรัพยากรที่สถานศึกษาควรจะให้บริการและทรัพยากรที่ชุมชนควรให้การสนับสนุนสถานศึกษา

ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2543, หน้า 119-120) ได้สรุปถึงรูปแบบที่สถานศึกษากับชุมชนจะสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไว้ดังนี้

1. สถานศึกษาให้การศึกษาดูแลโดยการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ให้กับผู้เรียนตามหลักสูตรอันเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษานั้นเอง

2. สถานศึกษาให้บริการด้านวิชาการ มีสถานศึกษาจำนวนมากไม่น้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาประถมศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งความรู้ของชุมชนในรูปแบบของการจัดที่อ่านหนังสือของหมู่บ้าน จัดนิทรรศการด้านความรู้ต่างๆ ให้ชาวบ้านได้ทราบเป็นครั้งคราว ปัจจุบันบทบาทที่กำลังได้รับการปรับปรุงและขยายขอบข่ายในการดำเนินงานให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของห้องสมุดสถานศึกษาประถมศึกษาซึ่งกำลังได้รับการจัดตั้งและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น คาดว่าเมื่อสามารถจัดตั้งและปรับปรุงแล้วเสร็จ จะทำให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางความรู้อย่างแท้จริงของชุมชน

3. สถานศึกษาให้บริการด้านสถานที่ สถานศึกษาจำนวนมากที่อนุญาตให้สมาชิกของชุมชนใช้สถานที่ทั้งในด้านการฝึกอบรม เช่น การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน โครงการความมั่นคงของชาติในรูปแบบต่างๆ หรือการให้สมาชิกของชุมชนขอใช้สถานที่ในการประกอบพิธีต่างๆ เช่น งานประจำปีของหมู่บ้าน งานประเพณีหรืองานแต่งงาน ซึ่งการให้บริการด้านนี้จะใช้กันมากสำหรับสถานศึกษาในชนบท

4. สถานศึกษาให้บริการด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ ในการฝึกอบรมวิชาชีพของบางหน่วยงาน เช่น หน่วยงานการศึกษานอกสถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่นๆ บางครั้งจำเป็นต้องใช้สถานศึกษาเป็นที่ทำการ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมและตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมกับการที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเดินทางไปมาได้สะดวก

5. สถานศึกษารับการสนับสนุนด้านทรัพยากรจากชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในรูปแบบนี้ หมายถึง การใช้บุคลากรของชุมชนมาเป็นวิทยากรในการอบรมนักเรียนในสถานศึกษา เช่น การนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาทำการสอนวิชาศีลธรรม การใช้ผู้มีความรู้ในทางศาสนาอิสลามสอนวิชาของศาสนาอิสลามในสถานศึกษา และการใช้ผู้มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพมาสอนวิชาชีพให้แก่ผู้เรียน เป็นต้น

6. การส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางพัฒนาตามแผนพัฒนาชนบทของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาชนบทในเขตพื้นที่ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจซึ่งหากจะจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ในทุกตำบลหรือหมู่บ้าน ย่อมก่อให้เกิดความสิ้นเปลือง ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจัดทำโครงการให้ใช้สถานศึกษาประถมเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพัฒนาชนบทโดยจะรวมการพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้และใช้สถานศึกษาเป็นสะพานหรือสื่อในการพัฒนา

เกษมศักดิ์ สวนจันทร์ (2548, หน้า 17-20) ได้สรุปถึงวิธีการและแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไว้ ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ในทางตรง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 การนำสถานศึกษาออกสู่ชุมชน เช่น

1.1.1 การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ได้ทราบเกี่ยวกับนโยบายเป้าหมายและกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิ การกระจายเสียงทางหอกระจาย

ข่าว การเผยแพร่โดยครู นักเรียน คณงานภาควิชา หรือโดยทางหนังสือ วารสาร เอกสารสิ่งพิมพ์ ต่างๆ

1.1.2 การให้บุคลากรภายในสถานศึกษา ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเช่น การพัฒนาชุมชน กิจกรรมวันสำคัญของชาติและศาสนา การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

1.1.3 การให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน เช่น การจัดอบรมทางวิชาชีพ การเป็นวิทยากรให้ความรู้ทางวิชาการ การจัดกลุ่มสนใจ เป็นต้น ซึ่งการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

1.1.4 การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมหรือใช้บริการจากทางสถานศึกษา อาทิ กิจกรรมนันทนาการ บริการห้องสมุด บริการอาคารสถานที่ บริการด้านสื่อและเทคโนโลยี เป็นต้น

1.1.5 การสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เช่น จัดให้มีการประชุมพบปะผู้ปกครอง โครงการสนทนาศิษย์ลูก เป็นต้น

1.1.6 การใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิทยาการ เช่น การนำนักเรียนออกไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำนักเรียนไปศึกษาและฝึกงานในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นต้น

1.2 การนำชุมชนมาสู่สถานศึกษา สามารถกระทำได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น

1.2.1 การเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาให้ความรู้ในบางเรื่องที่เหมาะสมกับความสามารถ ประสบการณ์ และสอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2.2 การเชิญผู้ปกครองที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมาเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเด็ก งานปิดภาคเรียน เป็นต้น

1.2.3 การเชิญผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนเข้าชมนิทรรศการหรือผลงานของนักเรียนในสถานศึกษา ตามโอกาสอันเหมาะสม

1.2.4 การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง

1.2.5 การเชิญประชาชนที่สนใจด้านการศึกษา เข้าร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษาของสถานศึกษา

1.2.6 การเชิญผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน มาให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2. การสร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อม

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนโดยทางอ้อม ได้แก่การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความศรัทธาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เพราะการที่ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น ได้เข้า

มาพบเห็นในสิ่งดีๆ ของสถานศึกษาย่อมเป็นที่ประทับใจและกล่าวขวัญจากผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่งได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดที่นักวิชาการได้กล่าวมา สรุปได้ว่า วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนนั้นจะต้องมีการศึกษาชุมชน มีการจัดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนบริการชุมชน จัดตั้งองค์การระหว่างสถานศึกษากับชุมชน จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน วิธีการดังกล่าวต้องดำเนินไปโดยยึดหลักที่ว่า ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากสถานศึกษามากที่สุด ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษาก็ได้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาด้วย

5. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ไพโรจน์ วงศ์จันทร์ (2545, หน้า 55) ได้ให้แนวคิดการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมาและเชื่อถือได้
2. ต้องดำเนินการด้วยความต่อเนื่อง ตลอดเวลาและตลอดไป
3. ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมงานทุกๆ ด้านของโรงเรียน ไม่ใช่มุ่งแต่ทางด้านใด

ด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

4. ต้องดำเนินการด้วยความเรียบง่าย โดยใช้ภาษาและวิธีการที่ง่ายต่อการเข้าใจ
5. ต้องดำเนินการด้วยวิธีการเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและเกิด

ประโยชน์ต่อส่วนรวม

6. ต้องดำเนินการโดยการรู้จักปรับตัวเข้าหากัน คือต้องปรับปรุงทุกสิ่งทุกอย่างให้เข้ากับสภาพของชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด

7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่น การสร้างความสัมพันธ์ทุกอย่างจะต้องยืดหยุ่นได้และปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

พรเลิศ เลามีชัยเจริญ (2547, หน้า 102) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ว่า

1. การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และการศึกษากับสังคมย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด
2. การศึกษาในฐานะที่เป็นระบบย่อยอันหนึ่งของสังคม ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่นๆ
3. การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โรงเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม
4. สถานศึกษานอกจากมีภารกิจหลักในการเรียนการสอนแล้ว ยังจะต้องเป็นตัวกลางของการเปลี่ยนแปลงและช่วยในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย และยังได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ว่า

4.1 การศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4.2 สถานศึกษาเป็นองค์กรและเป็นตัวกลางที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงชุมชน

4.3 สถานศึกษามีบทบาทและหน้าโดยตรง ซึ่งประชาชนจะต้องรู้และเข้าใจให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาตอบสนองความต้องการของชุมชนและมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน จึงจะบรรลุเป้าหมาย

มนตรี ทองซอน (2547, หน้า 31-32) ได้เสนอรูปแบบการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้ได้ผลดีควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ต้องดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ (integrity) คือต้องทำอย่างตรงไปตรงมา
2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (continuity) คือต้องทำอย่างต่อเนื่องกันตลอดเวลาและตลอดไป
3. ดำเนินงานได้ครอบคลุมทุกด้าน (coverage) มิใช่เพียงเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น
4. ดำเนินการด้วยความเรียบง่าย (simplicity) โดยใช้ภาษาและวิธีการที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ
5. ต้องดำเนินการด้วยวิธีการเสริมสร้าง (constructiveness) คือให้ผลงานออกมาในรูปของการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน
6. ต้องดำเนินการโดยรู้จักปรับตัวเข้าหากัน (adaptability) คือจะต้องปรับทุกสิ่งทุกอย่างให้เข้ากับสภาพของชุมชนให้ได้
7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่น (flexibility) คือ ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์จะต้องยืดหยุ่นได้

สนั่น นุชพงษ์. (2548, หน้า 60). ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนข้างต้นเมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกันแล้วสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนตั้งอยู่ และสามารถดำเนินการโดยปรับสถานภาพของบุคคลและโรงเรียนให้เข้ากับสภาพของชุมชนนั้น ตลอดจนจัดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียนอยู่เสมอ
2. การดำเนินงานระหว่างสถานศึกษากับชุมชน จะต้องเป็นไปด้วยกระบวนการไมตรีสองทางคือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนต้องมีความเข้าใจ อันดีซึ่งกันและกันและร่วมกันดำเนินงานโดยใช้กระบวนการหมู่พวก
3. การดำเนินการต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เป็นไปในทางสร้างสรรค์และต่อเนื่อง
4. การดำเนินงานควรใช้หลาย ๆ วิธีการหลาย ๆ อย่างที่งานและคล่องตัว มีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เวลา และโอกาส

สตูปส์ (Stoops, 1975, p. 72) ได้เสนอ

อแนวความคิดว่า ควรกำหนดแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. ตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญาการศึกษาที่ชุมชนกำหนด
2. กำหนดจุดหมายที่แน่นอนในการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง
3. สร้างแผนภูมิที่แจ่มชัดขององค์การในการติดต่อสื่อสาร
4. กำหนดวิธีการที่จะให้ติดต่อสื่อสารทั้งภายนอกและภายใน
5. กำหนดตัวผู้รับผิดชอบในการทำงานพร้อมทั้งกำหนดตำแหน่งหน้าที่
6. สร้างเครื่องมือวัดประสิทธิผลของการทำงานเป็นระยะ ๆ ในโปรแกรมหรือ

โครงการสร้างความสัมพันธ์แต่ละโปรแกรม

สตูปส์, และแรฟเฟอร์ตี (Stoops, & Rafferty, 1985, pp. 515-519) กล่าวถึงหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า

1. ต้องเป็นทั้งกระบวนการทั้งรับข่าว และให้ข่าวแก่ชุมชนโดยที่บุคคลภายนอกโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นมาต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และให้เวลาเดียวกันโรงเรียนจะต้องแถลงชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหาและวิธีดำเนินงานของโรงเรียน

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนถ้าจะให้ได้ผลดีควรใช้วิธีหลาย ๆ ด้านไม่ควรทำเพียงด้านเดียว

3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประการสำคัญที่สุด คือ จะต้องให้ประชาชนในชุมชนนั้นเข้าใจสถานศึกษามากที่สุด

4. สถานศึกษาควรให้ข้อมูลหรือข่าวสารที่น่าสนใจง่ายต่อการเข้าใจและควรต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรจะต้องกระทำต่อเนื่องติดต่อกันตลอดไปอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากแนวคิดข้างต้น สถานศึกษาเป็นสถาบันของชุมชนมีความสำคัญในการให้การศึกษาคือ ผู้เข้าสถานศึกษาคือ สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนนั้น ๆ โดยสมาชิกเหล่านั้นมุ่งหวังเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เมื่อใดสถานศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่ได้ถูกต้องเหมาะสมที่จะเป็นชุมชนก็จะไม่ส่งสมาชิกเข้าเรียนหรือไม่สนับสนุนช่วยเหลือสถานศึกษา สถานศึกษาไม่สามารถดำเนินงานไปได้ถ้าชุมชนกับสถานศึกษาขัดแย้งกันมาก ไม่อาจทำความเข้าใจกันได้ชุมชนอาจจะประท้วงให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบุคลากรและการบริหารงาน ถ้าสถานศึกษาดำเนินงานไปด้วยดีถูกต้องเหมาะสมตามความต้องการของชุมชน

6. องค์ประกอบในสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 238) กล่าวถึง องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ไว้ดังนี้

1. แนวนโยบายของสถานศึกษาถ้าหากสถานศึกษามีแนวนโยบายที่เปิดประตูสถานศึกษาแล้วความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนก็จะเป็นไปด้วยดี
2. ความร่วมมือของบุคลากรในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นบุคลากรของสถานศึกษาทุกคนจะต้องประสานกันทุกฝ่ายจึงจะทำให้ผลสำเร็จลุล่วงไปได้ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน
3. ความพร้อมของสถานศึกษา ความพร้อมในที่นี้หมายถึง ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือร่วมกับชุมชน
4. ความพร้อมของชุมชน นอกจากองค์ประกอบของสถานศึกษาแล้ว องค์ประกอบของชุมชนก็มีส่วนสำคัญเช่นเดียวกัน ถ้าหากไม่มีความพร้อมหรือไม่แน่ใจแล้ว ก็สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายจะเกิดขึ้นไม่ได้ ความพร้อมของชุมชนในที่นี้หมายถึง ความพร้อมทั้งในด้านความคิดเห็นอื่นๆ

เชษฐา ชนะบุญ (2543, หน้า 17) กล่าวถึง องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ไว้ว่า ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญคือ แนวนโยบายของสถานศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่ชุมชน ความพร้อมของชุมชน หมายความว่า ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษาและทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษา

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2543, หน้า 124) ได้สรุปไว้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ คือ

1. แนวนโยบายของสถานศึกษา ซึ่งหากสถานศึกษามีแนวนโยบายที่จะ “เปิดประตู”สถานศึกษาแล้ว ความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนก็จะเป็นไปในทางที่ดีและในทางตรงกันข้ามถ้าหากสถานศึกษา “ปิดประตู” สถานศึกษาแล้ว ความสัมพันธ์ก็จะเป็นไปในทางลบ
2. ความร่วมมือของบุคลากร ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนจะต้องประสานกันทุกฝ่าย จึงจะทำให้การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี
3. ความพร้อมของสถานศึกษา ความพร้อมในที่นี้หมายถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชุมชน
4. ความพร้อมของชุมชนนอกจากองค์ประกอบของสถานศึกษาแล้ว องค์ประกอบของชุมชนก็มีส่วนสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะถ้าหากชุมชนไม่มีความพร้อมหรือความเข้าใจแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544, หน้า 45-62) กล่าวถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไว้ดังนี้

1. ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
2. ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา
3. ด้านการให้บริการชุมชน
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
5. ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
6. ด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

โดยสรุป การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนจะบังเกิดผลดีมาน้อยเพียงใด ขึ้นกับองค์ประกอบที่สำคัญคือ แนวนโยบายของสถานศึกษา ความพร้อมของสถานศึกษาและชุมชนที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีกลไกและองค์กรที่จะทำให้เกิดความร่วมมือตลอดจนวางแผนงานร่วมกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้กำหนดกรอบของกิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี 6 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 2) ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา 3) ด้านการให้บริการชุมชน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 5) ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน และ 6) ด้านการประเมินผลงานสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

1. ความหมายของทัศนะและแนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

แนวทัศนะนั้นจัดได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาครู เพราะงานทุกอย่างนั้น จะสามารถดำเนินไปจนสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้นั้น ซึ่งต่างก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาบุคลากร เพราะตัวชี้วัดที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือ ครู ดังนั้นแนวทัศนะของนักการศึกษา นักวิชาการหลายท่านต่างได้ให้ความหมายในแง่มุมต่างๆ ของทัศนะไว้ดังนี้

สมยศ นาวิกาน (2540, หน้า 149) ได้ให้ความหมายของทัศนะว่า หมายถึง การแสดงออกทางความคิด ทัศนคติ เจตคติเพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และสร้างเสริม ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจร่วมกัน

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542, หน้า 127) ได้ให้ความหมายของทัศนะว่า หมายถึง การแสดงความคิดของกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหา หรือดำเนินการเพื่อสร้างหรือพัฒนาโดยตอบสนองต่อความต้องการในทางสังคมความรักใคร่และความเป็นเจ้าของ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542, หน้า 185) ได้ให้ความหมายของทัศนะว่า หมายถึง การแสดงทางความคิดความรู้สึกร่วมกันโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตัดสินใจร่วมกันจัดการดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการกับเรื่องบางสิ่งบางอย่างเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

ธงชัย สันติวงษ์ (2543, หน้า 128) ได้ให้ความหมายของทัศนะว่า หมายถึง การแสดงความคิดเห็นและพูดคุยร่วมกันของกลุ่มบุคคล โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยการจัดการประชุม หรือแต่งตั้งคณะกรรมการ

ถวิลวดี บุรีกุล (2552, หน้า 8) ได้กล่าวไว้ว่า ทัศนะ หมายถึง การแสดงทางความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มบุคคลประชาชนหรือผู้ปกครองในการให้ข้อมูลการปรึกษาหารือ การวางแผนร่วมกับการร่วมปฏิบัติและการควบคุมติดตามโดยที่เป็นการเริ่มจากการสื่อสารทางเดียว ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแต่เพียงผู้เดียวไปจนถึงระบบการสื่อสารสองทางที่เป็นการปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน

สัมฤทธิ์ กางเพิง (2545, หน้า 9 - 11) ได้กล่าวถึงทัศนะว่าหมายถึง การที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องนั้นมีส่วนในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันที่เกี่ยวข้องหากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือผูกพันสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ทัศนะ หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือประชาชน โดยมีเป้าหมายเพื่อ 1) เป็นกระบวนการในการร่วมกันแก้ปัญหา และสร้างความเชื่อมั่น 2) เพื่อช่วยในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น 3) เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจ 4) เพื่อให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการจัดประชุม และ 5) ทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนในการทำงาน ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กร

สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวกับการแสดงทัศนะ นักวิชาการต่างๆ ได้เสนอไว้ดังนี้

ดิณ ปรัชญพฤทธิ (2532, หน้า 624 - 643) ได้แบ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมแสดงทัศนะออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1) ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการที่จะเลือกตั้งนั้น หรือการที่ถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดีทฤษฎีนี้จะเน้นเฉพาะการวางโครงสร้างของสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริงผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่างๆ ที่จะเสนอตัวเข้ามาเพื่อสมัคร รับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

2) ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ทฤษฎีที่เน้นการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำ เท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบายยิ่งกว่านั้นทฤษฎีนี้ยังมอง

การมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษาและการพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้นคือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

วิวัฒน์ พรหมมุนินทร์ (2542, หน้า11) เสนอทฤษฎีของการมีส่วนร่วมเรื่องของความคิดเห็นอย่างผิวเผินโดยกล่าวว่า ความคิดเห็นอย่างผิวเผินนั้นเป็นเพียงเอาคนมาร่วมที่กระทำกิจกรรมบางอย่างตามความคิดเห็นหรือการวางแผนของผู้อื่น และควบคุมโดยผู้อื่นที่ไม่อาจยอมรับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

อำนาจ สิทธิแสง (2543, หน้า41) ได้เสนอทฤษฎีในเรื่องของลักษณะของการมีส่วนร่วมแสดงทัศนะของประชาชน โดยกล่าวว่า การดำเนินงานจะบรรลุความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้ คือ 1) มีส่วนร่วมในการคิดเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม 2) มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน 3) มีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงาน 4) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 5) มีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 6) มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546, หน้า19) เสนอทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการแสดงทัศนะว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน อันเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อจะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ขึ้นกับวัตถุประสงค์ หลัก 3 ประการ คือ 1) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชน 2) ให้สาธารณชนแสดงทัศนะต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายของรัฐ 3) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกๆ คน

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมแสดงทัศนะนั้นหมายถึง การร่วมกันแสดงทัศนะในรูปของความเป็นผู้แทน และแบบการมีส่วนร่วม ซึ่งจะก่อให้เกิด 1) ให้สาธารณชนแสดงทัศนะต่อการวางโครงสร้างของสถาบัน 2) เพื่อร่วมในการตัดสินใจในการถอดถอนความเป็นผู้นำ 3) การร่วมกันในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงาน 4) เป็นกรสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการปฏิบัติงาน

2. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

2.1 ความหมายของการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

รัตนภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 10) กล่าวว่า การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การดำเนินการศึกษารวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลของชุมชน และการทำงานแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

มนตรี ทองซอน (2547, หน้า 28) ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่าการวางแผนมีความเหมาะสมในแง่ของงานที่ต้องปฏิบัติของผู้บริหารแต่ละคน คือ การกำหนด

วัตถุประสงค์ การจูงใจและสื่อความ การวัดผลงาน และการพัฒนาบุคคล ความหมายที่มีขอบเขตกว้างขวางกว่า ที่ครอบคลุมถึงการบริหารทั้งหมด คือ กระบวนการบริหารที่มีความต่อเนื่องครอบคลุมถึงกิจกรรมของงานและมุ่งสู่นาคต

สมธิดา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 22) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการคิดหาทางล่งหน้าที่ดีที่สุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่า โดยมีกำหนดการทำงานตามขั้นตอนมีระเบียบแบบแผนเพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การดำเนินการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลชุมชน และการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประกอบด้วยการประชุมปรึกษาหารือ การวางแผนกำหนดแนวทางการกำหนดบุคลากรรับผิดชอบและการติดตามผลการวางแผนการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

2.2 กิจกรรมในการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

กมล กำลังหาญ (2546, หน้า 19) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานสถานศึกษาในด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ดังนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน

- 1.1 มีการรวบรวมข้อมูล
- 1.2 มีผู้รับผิดชอบ
- 1.3 มีการวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล
- 1.4 มีการนำข้อมูลไปใช้
- 1.5 มีการประเมินและติดตามผล

2. การทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

- 2.1 มีการกำหนดแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
- 2.2 มีการจัดทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับ

ชุมชนที่เป็นลายลักษณ์อักษร

- 2.3 มีผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติตามแผน
- 2.4 มีการดำเนินงานตามแผน
- 2.5 มีการติดตามประเมินผล

ธรรมรงค์ ดีนทอง (2546, หน้า 31) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกสถานศึกษา ดังนี้

1. จัดตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความอ่อนน้อม มารยาทดี ไม่ดูหมิ่นประชาชน ให้ความช่วยเหลือและยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นอย่างจริงจัง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูไม่ควรประพฤติแบบยกตนข่มท่าน แต่ควรยกตนให้เกียรติแก่ประชาชนเท่าที่เป็นจริง

4. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพยายามทำความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้จะต้องรู้ถึงค่านิยม ความเชื่อของท้องถิ่นนั้นด้วย

5. ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรรู้และเลือกกาลเทศะให้ถูกต้อง ตามแต่โอกาสสมควร

6. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรยกเว้นการกระทำใดๆ ที่อาจนำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและสถานศึกษา เช่น ไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มสุราจนครองสติไม่อยู่ เป็นต้น

รัตนภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 39) กล่าวถึงกิจกรรมการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ไว้ดังนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน

1.1 ศึกษารวบรวม วิเคราะห์งานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 ศึกษาแนวคิด และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนผู้ปกครองนักเรียน

1.3 ศึกษาลักษณะของประชากรในการศึกษา อาชีพ เชื้อชาติ สัญชาติ

ศาสนา ฯลฯ ตามความจำเป็น

1.4 ศึกษาการเป็นผู้นำของชุมชน โดยใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลาง

2. การทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

มนตรี ทองซอน (2547, หน้า 39) กล่าวถึงวิธีการที่สถานศึกษาใช้สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนนั้นมีหลายขั้นตอนดังนี้ คือ

1. จัดให้มีกิจกรรมการปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียนในวันเปิดภาคเรียน

2. เชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมชมสถานศึกษา

3. เชิญผู้ปกครองมาร่วมแก้ไขปัญหบางอย่างเกี่ยวกับตัวเด็ก

4. จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน

5. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น เชิญเป็น

วิทยากร

สมธิตา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 21-22) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนว่า การวางแผนงานจะต้องดำเนินการดังนี้

1. การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน

1.1 มีการรวบรวมข้อมูล

1.2 มีหลักฐานให้ตรวจสอบได้

- 1.3 มีการจัดระบบข้อมูล
- 1.4 มีการวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.5 มีการนำข้อมูลไปใช้
2. การทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.1 มีแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.2 จัดทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
  - 2.3 มีผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติตามแผน
  - 2.4 มีการปฏิบัติงานตามแผน
  - 2.5 มีการติดตามประเมินผล

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประกอบด้วย

- 1) มีการกำหนดแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
- 2) มีการจัดทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่เป็นลายลักษณ์อักษร
- 3) ศึกษาแนวคิด และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนผู้ปกครองนักเรียน
- 4) การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน และ
- 5) มีการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา

3.1 ความหมายของการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา

รัตนภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 10) การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดอุดมการณ์ และการดำเนินเพื่อสร้างคุณธรรม ลักษณะนิสัย ความประพฤติ เกียรติประวัติ การทำงานด้านบริการ ด้านจริยธรรม คุณธรรม ด้านกีฬา ตลอดจนการรวบรวมและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา

ทองเดิน เผ่าดี (2548, หน้า 5) กล่าวว่า การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา หมายถึง เกียรติยศ ความสำเร็จ รางวัลด้านต่างๆ ที่สถานศึกษาได้รับมาจากผู้บริหาร ครู นักเรียนทั้งปัจจุบันและศิษย์เก่า

สมธิดา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 23) กล่าวว่า การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา นับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุด เพราะทำให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหวในกิจการของสถานศึกษาทุกระยะและเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดีให้แก่ชุมชนต่อสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดอุดมการณ์เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม ลักษณะนิสัย ความประพฤติ เกียรติประวัติการทำงานด้านวิชาการ ด้านจริยธรรมและคุณธรรม ด้านกีฬา ตลอดจนรวบรวมและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ แนะนำ เผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา ครู นักเรียน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

3.2 กิจกรรมในการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา

สุพจน์ จันทราช (2541, หน้า 18) กล่าวว่า การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา สามารถพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

1. การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
2. การจัดทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่
3. การจัดทำป้ายประกาศ เผยแพร่ข่าวสารของสถานศึกษา
4. การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

ธรรมรงค์ ดันทอง (2546, หน้า 37-38) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ผู้ร่วมงานจะต้องเข้าใจเป้าหมายและหน้าที่ของสถานศึกษาในการให้การศึกษาอย่างแจ่มแจ้ง
2. ผู้ทำงานประชาสัมพันธ์จะต้องทราบกฎหมายระเบียบต่างๆ และอำนาจหน้าที่ทางการศึกษาที่ตนมีอยู่
3. โครงการประชาสัมพันธ์ต้องครอบคลุมชุมชนทั้งหมด
4. ต้องมีแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และรับฟังข้อเสนอจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงแผนงาน
5. ผลสำเร็จในการดำเนินงานของสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อสถานศึกษา
6. ความสนใจและเจตคติของประชาชนเกี่ยวกับการศึกษาจะทราบได้โดยอาศัยข่าวสารที่ถูกต้องเท่านั้น
7. โครงการประชาสัมพันธ์จะได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับขวัญของคณะครูเป็นสำคัญ
8. โครงการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาควรควบคุมกิจกรรมทุกอย่างของสถานศึกษาตามอัตราส่วนที่เหมาะสม

รัตนาภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 39-40) กล่าวถึงกิจกรรมในการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. การกำหนดอุดมการณ์ของสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะนิสัยและความประพฤติ
  - 1.1 กำหนดอุดมการณ์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ทำเป็นคำขวัญ คติธรรม เครื่องหมาย สัญลักษณ์ และเพลงประจำสถานศึกษา
  - 1.2 กำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติตามอุดมการณ์ไว้อย่างชัดเจน
  - 1.3 กำหนดวิธีการส่งเสริมการติดตามผลและประเมินผล

2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษาทางด้านวิชาการในด้านต่างๆ

2.1 มีการประกวดแข่งขัน แสดงนิทรรศการผลงานทางด้านวิชาการ

2.2 จัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

2.3 ประชาสัมพันธ์ผลงานที่ดีเด่นให้ปรากฏแก่ชุมชน

3. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม

3.1 ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียนประกอบคุณงามความดี

3.2 มีโครงการส่งเสริมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เช่น โครงการ

อบรมมารยาทไทย โครงการอบรมธรรมะสำหรับเยาวชน

3.3 มีการประกาศคุณงามความดีของบุคลากรและนักเรียน

3.4 สถานศึกษาใช้คุณธรรม จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาความ

ดีของบุคลากรในสถานศึกษา

4. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านกีฬา

4.1 ส่งเสริมการจัดการแข่งขันกีฬาภายในสถานศึกษา เช่น กีฬาระดับ

กีฬาสี

4.2 ส่งเสริมการจัดการแข่งขันกีฬายานนอก เช่น กีฬาระดับจังหวัด ระดับ

เขตและระดับประเทศ

4.3 ส่งเสริมการประกาศเกียรติคุณยกย่องนักกีฬาดีเด่นของสถานศึกษา

และมีการเผยแพร่ให้ปรากฏให้แก่ชุมชน

5. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษาด้านอื่น ๆ

5.1 มีบุคลากรรับผิดชอบในการรวบรวมเกียรติประวัติของสถานศึกษา

5.2 ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษาให้บุคลากร

ภายในสถานศึกษาได้รับทราบ และรวมทั้งเผยแพร่ให้ปรากฏแก่ชุมชน โดยจัดทำเป็นวารสารของสถานศึกษา หรือจดหมายข่าววารสารของสถานศึกษา

5.3 มีการจัดเก็บรักษาเกียรติประวัติของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้ง่าย

สมริดา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 23) กล่าวว่า สถานศึกษามัธยมศึกษาได้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติของกรมสามัญศึกษาในการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. กำหนดอุดมการณ์เพื่อสร้างคุณธรรม ลักษณะนิสัยและความประพฤติไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1.1 สถานศึกษาได้กำหนดปรัชญา คำขวัญและคติธรรมของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจนเหมาะสม และถูกต้อง

- 1.2 มีการเผยแพร่อุดมการณ์ของสถานศึกษาต่อชุมชน
2. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านวิชาการ
  - 2.1 สถานศึกษาได้เข้าร่วมการประกวดแข่งขัน และแสดงผลงานด้านวิชาการระดับอำเภอและระดับจังหวัด
  - 2.2 มีการจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษาอยู่ภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการ และกิจกรรมอื่น ๆ ขึ้นภายในสถานศึกษา
3. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านจริยธรรม และคุณธรรม
  - 3.1 ส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนประกอบคุณงามความดี
  - 3.2 มีการประกวดกิจกรรมด้านจริยธรรม
  - 3.3 มีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา
4. การสร้างเกียรติประวัติทางการกีฬา
  - 4.1 จัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายใน
  - 4.2 สนับสนุนการเล่นกีฬา
  - 4.3 ส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกีฬาระดับอำเภอและจังหวัด
  - 4.4 มีการประกาศเกียรติคุณผลงานดีเด่นด้านกีฬา
5. การรวบรวมและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา
  - 5.1 จัดทำประวัติดีเด่นด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา
  - 5.2 จัดรวบรวมเกียรติประวัติ และเผยแพร่ไว้ภายในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า กิจกรรมในการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) มีการประกวดแข่งขัน แสดงนิทรรศการผลงานทางด้านวิชาการ 2) กำหนดอุดมการณ์ของสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะและความประพฤติ 3) ผลสำเร็จในการดำเนินงานของสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อสถานศึกษา 4) ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษาให้บุคลากรภายในสถาบันได้รับทราบ 5) มีโครงการส่งเสริมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เช่น โครงการอบรมธรรมะสำหรับเยาวชน โครงการอบรมมารยาทไทย 6) สถานศึกษาใช้คุณธรรม จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาความดีของบุคลากรในสถานศึกษา และ 7) มีการจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษาอยู่ภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการ และกิจกรรมอื่นๆ

4. การให้บริการชุมชน

4.1 ความหมายของการให้บริการชุมชน

พินิจดา วีระชาติ (2542, หน้า 23) ได้กล่าวถึงการให้บริการชุมชนว่าเป็น บริการสถานศึกษาจัดให้แก่ชุมชน เพื่อความสะดวกและประหยัด จากความจริงบางท้องถิ่นของ

ไทย สถานศึกษามีสภาพการดำรงชีพดีกว่าชุมชน เช่นสถานศึกษาที่มีบ่อน้ำ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า รถบรรทุก ฯลฯ

ธรรมรงค์ ดั้นทอง (2546, หน้า 29) กล่าวว่า การให้บริการชุมชนของสถานศึกษา คือ การให้บริการอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ความรู้ คำแนะนำ และแรงงานของบุคลากร โดยมีหลักกว่าบริการให้ทั่วถึง รวมทั้งการให้บริการด้านข่าวสาร ข้อมูล วิชาการ ด้านอาชีพ การให้คำปรึกษาหารือหรือการให้บริการทางด้านสวัสดิการ เพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้าธนาคารข้าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

รัตนาภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 10) การให้บริการชุมชน หมายถึง การดำเนินการบริการข่าวสาร ส่งเสริมสุขภาพอนามัย ส่งเสริมอาชีพ บริการนันทนาการ บริการอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบริการวิชาการ

มนตรี ทองซอน (2547, หน้า 33) กล่าวว่า การให้บริการแก่ชุมชน คือ การให้บริการต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่สถานศึกษาจะดำเนินการได้ เช่น ให้บริการทางวิชาการ ให้คำแนะนำหรือการปรึกษา ให้บริการสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

สมธิดา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 25) กล่าวว่า การให้บริการชุมชน เป็นบริการที่สถานศึกษาจัดให้แก่ชุมชน เพื่อความสะดวกและประหยัด อีกทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า การให้บริการชุมชน หมายถึง การดำเนินการบริการข่าวสาร การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การส่งเสริมอาชีพ การบริการนันทนาการ การบริการอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และการบริการวิชาการให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน

4.2 กิจกรรมในการให้บริการชุมชน

สุพจน์ จันทราช (2541, หน้า 18) กล่าวว่า ขอบข่ายของการให้บริการชุมชนสามารถพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

1. การให้บริการทางวิชาการ
2. ให้คำแนะนำ หรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน
3. ให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์

พนิจดา วีระชาติ (2542, หน้า 23) ได้กล่าวถึง รายการที่สถานศึกษาจะจัดเพื่อบริการแก่ชุมชน ได้แก่

1. อาคารสถานที่ สถานศึกษาเป็นสถานที่ให้บริการแก่นักเรียนจำนวนมากอยู่แล้วสถานศึกษาจึงเหมาะสมสำหรับกิจกรรมที่มีคนจำนวนมากด้วย ดังนั้นหากชุมชนอาจเป็นครอบครัวหรือหมู่บ้านก็ตาม จะจัดกิจกรรมที่มีผู้ร่วมงานจำนวนมาก อาจจะใช้อาคารบริเวณของสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องอำนวยความสะดวกให้อย่างดี

2. เครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องใช้ที่ยกเคลื่อนที่ได้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ ซึ่งชุมชนไม่มีไว้เป็นประจำ เพื่อกิจการของชุมชน ครอบครัว หรือหมู่บ้านอาจจะมาขอยืมใช้ สถานศึกษาควรเอื้ออำนวยตามเกณฑ์

3. ความรู้ เป็นบริการที่พัฒนาความคิด ตลอดจนสติปัญญาของชุมชน สถานศึกษาควรมีรายการประเภทให้ความรู้บ้าง เช่น จัดรายการบรรยายธรรม บรรยายเกี่ยวกับการปกครอง บรรยายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นต้น

4. บุคลากร ได้แก่ ครู นักเรียนและภารโรง บุคลากรเหล่านี้สามารถให้บริการและความช่วยเหลือแก่ชุมชนได้ ทั้งในด้านแรงงาน กำลังความคิด และด้านอื่น ๆ

ธรรมนงค์ ดิ้นทอง (2546, หน้า 28-29) กล่าวว่า สถานศึกษาสามารถให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ ถ้าหากชุมชนจะจัดกิจกรรมที่มีคนจำนวนมาก อาจขอใช้อาคารสถานที่ บริเวณสถานศึกษาหรือสนามกีฬาในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้

2. ด้านเครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องใช้ที่ยกเคลื่อนที่ได้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา ฯลฯ ซึ่งในชุมชนไม่ได้มีไว้เป็นประจำ สถานศึกษาอาจบริการสิ่งของเครื่องใช้ โดยชุมชนขอยืมใช้จากสถานศึกษาตามสมควร

3. ด้านความรู้ สถานศึกษาเป็นที่พัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิด อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสถานศึกษาจึงควร จัดกิจกรรมบริการให้ความรู้แก่ชุมชน อาจสนับสนุนเป็นแหล่งสาริต ทดลองวิชาชีพการเกษตร เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน

4. ด้านบุคลากร ผู้บริหารการศึกษาหรือสถานศึกษา อาจให้ครู เจ้าหน้าที่สถานศึกษาและนักเรียนไปช่วยพัฒนาชุมชน ในด้านต่างๆ โดยไม่กระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

รัตนภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 40-41) กล่าวถึงกิจกรรมในการให้บริการชุมชน ไว้ดังนี้

1. การให้บริการข่าว

1.1 ให้ข้อมูลและความเคลื่อนไหวของสถานศึกษาให้ชุมชนทราบด้วยการจัดบริการห้องสมุดชุมชน วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

1.2 มีการบริการข่าวสารแก่ชุมชนอยู่เสมอ

1.3 มีการปรับปรุงการบริการข่าวสารแก่ชุมชนอยู่เสมอ

2. การให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย

2.1 จัดให้มีโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน เช่น การป้องกันยาเสพติด การป้องกันโรคเอดส์

2.2 มีโครงการตรวจสุขภาพให้ชุมชน และกระทำอย่างต่อเนื่องทุกปี เก็บข้อมูลปัญหาสุขภาพอนามัย ประสานงานกับหน่วยงานด้านสุขภาพอนามัย

3. การให้บริการด้านส่งเสริมอาชีพ

- 3.1 มีโครงการบริการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน สำรวจความต้องการของชุมชนต้องการให้สถานศึกษาส่งเสริมอาชีพอะไร จึงบริการให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 3.2 มีการจัดกิจกรรมและนิทรรศการ ส่งเสริมด้านอาชีพ
- 3.3 มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำด้านอาชีพต่างๆ แก่ชุมชน

4. การให้บริการด้านนันทนาการ

- 4.1 มีการบริการนันทนาการแก่ชุมชน โดยจัดทำเป็นโครงการของสถานศึกษา เช่น โครงการแข่งขันกีฬาพื้นเมือง ระหว่างตำบลหรือหมู่บ้าน โครงการแสดงแข่งขันดนตรีพื้นเมือง ฯลฯ
- 4.2 สถานศึกษาจะต้องมีการบริการกิจกรรมนันทนาการอย่างต่อเนื่องทุกปี
- 4.3 มีการรวบรวมหลักฐาน การได้รับความร่วมมือจากชุมชน เช่น สำเนาโครงการแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ภาพถ่ายกิจกรรม ฯลฯ

5. การให้บริการด้านอาคารสถานที่ และวัสดุภัณฑ์

- 5.1 ส่งเสริมให้มีการบริการอาคารสถานที่หรือวัสดุครุภัณฑ์แก่ชุมชน
- 5.2 มีการจัดทำแนวปฏิบัติการให้บริการ เช่น จัดทำระเบียบการใช้ห้องประชุมอาคารเรียน การยืมวัสดุครุภัณฑ์ของสถานศึกษา ตลอดจนแบบฟอร์มต่างๆ ในการขออนุญาตใช้ต่อผู้บริหารสถานศึกษา
- 5.3 มีการจัดทำหลักฐานการให้บริการ มีการรวบรวมหลักฐานให้บริการไว้อย่างเป็นระบบ

5.4 มีการให้บริการแก่ชุมชนเสมอ

- 6. มีโครงการบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน โดยให้ความรู้วิชาต่างๆ ที่ชุมชนต้องการ มีการจัดกิจกรรม จัดนิทรรศการทางวิชาการ การเชิญชวนชุมชนเข้ามาเยี่ยมชม

- 6.1 มีโครงการบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน โดยให้ความรู้วิชาต่างๆ ที่ชุมชนต้องการ มีการจัดกิจกรรม จัดนิทรรศการทางวิชาการ การเชิญชวนชุมชนเข้ามาเยี่ยมชม
- 6.2 มีการให้ข้อมูลข่าวสารทางด้านวิชาการสาขาต่างๆ แก่ชุมชนโดยจัดทำเป็นวารสารสถานศึกษา ส่งเผยแพร่สู่ชุมชน

- 6.3 มีการบริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสำรวจความสนใจของชุมชนเพื่อปรับปรุงการบริการให้ดีเป็นที่สนใจของชุมชนอยู่เสมอ

มนตรี ทองขอน (2547, หน้า 34-35) ได้เสนอแนวทางในการบริการแก่ชุมชนไว้ ดังนี้

1. การบริการแก่ชุมชน โดยการเผยแพร่ความรู้ทั้งวิชาชีพและวิชาการชุมชน ทำการฝึกอบรม จัดหาวิทยากรบรรยายให้ความรู้ในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ การเมือง สาธารณสุข วัฒนธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้สูงขึ้น
2. การจัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อประชาชน โดยการประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสถานศึกษาดำเนินการเอง จัดสอนหลักสูตรอาชีพระยะสั้นแบบห้องเรียนหรือแบบกลุ่มสนใจ เพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้
3. ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการพัฒนาชุมชน จัดทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดจนเข้าร่วมโครงการการพัฒนาเหล่านั้น
4. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สถานศึกษาต้องหาวิธีนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมดำเนินกิจกรรม แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสถานศึกษาต้องส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและบริการต่าง ๆ แก่ประชาชนเช่นกัน
5. การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน สถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนเยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชุมชน สมาชิกของสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบประเพณีอันดีงามให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน

สมิตตา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 24) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการให้บริการชุมชนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การบริการข่าวสาร ให้ข้อมูลความเคลื่อนไหวให้ชุมชนทราบด้วยการจัดบริการห้องสมุดชุมชน วิทยุ หนังสือพิมพ์
2. การส่งเสริมสุขภาพอนามัย จัดให้มีโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชนมีโครงการตรวจสุขภาพให้ชุมชน
3. การส่งเสริมอาชีพ มีโครงการบริการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน มีการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้
4. การบริการนันทนาการ มีการบริการด้านนันทนาการจัดเป็นโครงการสถานศึกษา เช่น การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การแสดงดนตรีพื้นบ้าน
5. การบริการอาคารสถานที่ และวัสดุครุภัณฑ์ ส่งเสริมให้มีการบริการอาคารสถานที่หรือวัสดุครุภัณฑ์แก่ชุมชน เช่น หอประชุม

6. การบริการวิชาการ มีโครงการบริการแก่ชุมชน จัดนิทรรศการวิชาการ การให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ

สรุปได้ว่า กิจกรรมในการให้บริการชุมชน ประกอบด้วย 1) ให้ข้อมูลและความเคลื่อนไหวของสถานศึกษากับชุมชนทราบด้วยการจัดการบริหารห้องสมุดชุมชน 2) จัดให้มีโครงการบริการส่งเสริมอาชีพชุมชน สำรวจความต้องการของชุมชนความต้องการให้สถานศึกษาส่งเสริมอาชีพอะไร 3) จัดให้มีโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน 4) มีการให้บริการด้านนันทนาการโดยจัดทำเป็นโครงการของโรงเรียน 5) มีการรวบรวมหลักฐาน การได้รับความร่วมมือจากชุมชน 6) มีการให้ข้อมูลข่าวสารทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสำรวจความสนใจของชุมชนเพื่อปรับปรุงการบริการให้ดีเป็นที่น่าสนใจของชุมชนอยู่เสมอ 7) มีการบริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสำรวจความสนใจของชุมชนเพื่อปรับปรุงการบริการให้ดีเป็นที่สนใจของชุมชนอยู่เสมอ และ 8) มีโครงการบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน โดยให้ความรู้วิชาต่างๆ ที่ชุมชนต้องการ มีการจัดกิจกรรม จัดนิทรรศการทางวิชาการ

5. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

รัตนกรณีย์ สกฤณี (2546, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน และการให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

มนตรี ทองขอน (2547, หน้า 35) ได้ให้ความหมายของการร่วมกิจกรรมของชุมชน ว่า หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนที่สถานศึกษามีความสามารถและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

สมธิดา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 26) สรุปว่า การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน การให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นของสถานศึกษา การกำหนดนโยบายและระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและนำความรู้ไปช่วยพัฒนาชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การดำเนินการ จัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนการกำหนดนโยบายและระเบียบข้อบังคับ การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและการนำความรู้จากชุมชนมาพัฒนาชุมชน และร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมความเจริญด้านต่างๆ ให้แก่ชุมชน

5.2 กิจกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

สุพจน์ จันทราช (2541, หน้า 18) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสามารถพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมที่ชุมชนปฏิบัติติดต่อกันเป็นประจำ
2. การร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นหรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
3. ร่วมงานอื่นๆ ของท้องถิ่นของบุคคลตามอาระอันควรรวมล กำลั้งหาญ (2546, หน้า 22) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานสถานศึกษาในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
  - 1.1 มีการกำหนดกิจกรรมพัฒนาชุมชน
  - 1.2 มีหลักฐานการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน
  - 1.3 มีผลงานปรากฏ
  - 1.4 ชุมชนยังให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม
  - 1.5 มีการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน
2. การให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
  - 2.1 มีการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
  - 2.2 มีหลักฐานการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
  - 2.3 มีผลงานปรากฏ
  - 2.4 สถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
  - 2.5 สถานศึกษากับชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

รัตนภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 41-42) กล่าวถึงกิจกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
  - 1.1 มีโครงการ มีกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น โครงการรักษาความสะอาดในชุมชนโครงการปลูกต้นไม้ โครงการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุในชุมชน ฯลฯ
  - 1.2 มีการรวบรวมผลงานการพัฒนาชุมชนและเก็บไว้อย่างเป็นระบบทั้งที่เป็นเอกสาร และภาพถ่ายกิจกรรม
  - 1.3 มีการเชิญชวนให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับทางสถานศึกษา
2. การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
  - 2.1 สถานศึกษาให้ความร่วมมือส่งบุคลากรของสถานศึกษา และนักเรียนช่วยพัฒนาท้องถิ่นเมื่อชุมชนขอความร่วมมือ
  - 2.2 สถานศึกษาจะต้องให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
  - 2.3 สถานศึกษาและชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาชุมชน

มนตรี ทองขอน (2547, หน้า 35-36) ได้รวบรวมกิจกรรมการเข้าร่วมกับชุมชนไว้เป็นหมวดหมู่ โดยย้ำว่าการจัดควรจะดำเนินการให้เหมาะสมกับสถานการณ์กิจกรรมดังกล่าวมีดังนี้

1. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ให้คำนึงถึงความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนและจากสภาพที่เป็นจริง วัดจะเป็นศูนย์รวมใจของชุมชนแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรให้ความร่วมมือกับทางวัด ตลอดจนหน่วยงานในชุมชนต่าง ๆ เช่น ทอดกฐิน การจัดงานประจำปีการช่วยกันปลูกต้นไม้ เป็นต้น
2. กิจกรรมพัฒนาชุมชน นำความเจริญมาสู่หมู่บ้านของตน สถานศึกษาสามารถนำความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น การประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทัศนศึกษา กิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้ประชาชนให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือเมื่อสถานศึกษาต้องการ
3. กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม เมื่อมีการจัดงานเทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมือง เช่น งานสงกรานต์ การแข่งเรือ งานลอยกระทง งานอุปสมบท งานศพ สถานศึกษาควรเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว
4. กิจกรรมกีฬาในชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมสร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้เป็นอย่างดี เช่น กีฬาตะกร้อ ฟุตบอล
5. กิจกรรมวันสำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
6. กิจกรรมสุขภาพอนามัย ทางสถานศึกษาและเจ้าหน้าที่อนามัยสามารถประสานงานให้ความร่วมมือกับชุมชนในเรื่องการบริการ ให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจรักษา
7. กิจกรรมบริการ สถานศึกษาควรให้ความเอื้อเฟื้อแก่กับชุมชน เช่น ให้บริการยืมโต๊ะ เก้าอี้ หรือสนามศึกษาในการจัดงานต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร

สมริตา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 26) กล่าวถึงแนวทางในปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาเกี่ยวกับการเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น สถานศึกษามัธยมศึกษาได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมเพื่อชุมชน
  - 1.1 สถานศึกษาได้นำครู นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาที่ชุมชนจัดขึ้นในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสิ่งแวดล้อม การปลูกป่าวันเฉลิมพระชนมพรรษา
  - 1.2 สถานศึกษาได้นำครู-อาจารย์ นักเรียนออกไปพัฒนาทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น ถนน ตลาด เป็นต้น ในชุมชนตามกิจกรรมที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้
2. การให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
  - 2.1 สถานศึกษาให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ ตลอดจนบุคลากรในการพัฒนาท้องถิ่นตามที่ชุมชนขอความช่วยเหลือ

2.2 สถานศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา ท้องถิ่น

สรุปได้ว่า กิจกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

- 1) มีโครงการ มีกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น โครงการรักษาความสะอาดในชุมชนโครงการปลูกต้นไม้ โครงการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุในชุมชน
- 2) มีการรวบรวมผลงานการพัฒนาชุมชนและเก็บไว้อย่างเป็นระบบทั้งที่เป็นเอกสาร และภาพถ่ายกิจกรรม
- 3) มีการเชิญชวนให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน
- 4) โรงเรียนและชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาชุมชน
- 5) โรงเรียนจะต้องให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และ
- 6) โรงเรียนให้ความร่วมมือส่งบุคลากรของสถานศึกษา และนักเรียนช่วยพัฒนาท้องถิ่นเมื่อชุมชนขอความร่วมมือ

6. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน

6.1 ความหมายของการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน

ธรรมรงค์ ดันทอง (2546, หน้า 30) กล่าวว่า งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การรับความช่วยเหลือจากชุมชนทุกอย่างทั้งด้านวิชาการ แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ หรือคำแนะนำซึ่งการดำเนินการดังกล่าว สถานศึกษาอาจวางแผนหรือโครงการในการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าและเมื่อได้รับการสนับสนุนจะจัดกิจกรรมควรรยกย่องให้เกียรติ ออกเกียรติบัตรหรือรายงานผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เพื่อออกเกียรติบัตรตอบแทนตามระเบียบของทางราชการ

รัตนาภรณ์ สกุณี (2546, หน้า 10) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การดำเนินการจัดตั้งองค์การเพื่อการสนับสนุนสถานศึกษา ช่วยเหลือด้านวิชาการ ด้านทุนทรัพย์ และด้านบริการ

มนตรี ทองซอน (2547, หน้า 36) กล่าวว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา หมายถึง การเปิดโอกาสเชิญชวนหรือแสวงหาแนวทางให้ชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การดำเนินการจัดตั้งองค์กร เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือสถานศึกษาด้านวิชาการ ด้านทุนทรัพย์ ด้านบริการ แหล่งข้อมูลชุมชนและแหล่งวิทยากรให้เพียงพอในชุมชน

6.2 กิจกรรมในการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน

สุพจน์ จันทราช (2541, หน้า 18) กล่าวว่า ขอบข่ายของการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน สามารถพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

1. การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก หรือวันสำคัญอื่นๆ ของสถานศึกษา

2. การเชิญบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ มาเป็นวิทยากรในสถานศึกษา

3. การให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาโดยการช่วยเหลือด้านแรงงานหรือวัสดุอุปกรณ์

กมล กำลิ่งหาญ (2546, หน้า 22-23) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานสถานศึกษาในด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนสถานศึกษา
  - 1.1 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนสถานศึกษา
  - 1.2 มีหลักฐานการจัดตั้งองค์กรที่มีเจ้าหน้าที่บุคคลเพื่อสนับสนุนสถานศึกษา
  - 1.3 มีองค์กรที่เป็นนิติบุคคลเพื่อสนับสนุนสถานศึกษา
  - 1.4 มีผลงานที่สนับสนุนสถานศึกษา
  - 1.5 องค์กรนั้นยังได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน
2. การสนับสนุนด้านวิชาการ
  - 2.1 ชุมชนได้สนับสนุนสถานศึกษาด้านวิชาการ
  - 2.2 ชุมชนสนับสนุนสถานศึกษาด้านวิชาการโดยมีหลักฐานตรวจสอบได้
  - 2.3 เป็นการสนับสนุนตามแผนหรือโครงการของสถานศึกษา
  - 2.4 ได้ผลงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนหรือโครงการ
  - 2.5 ยังได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
3. การสนับสนุนด้านทรัพย์สิน
  - 3.1 ชุมชนได้สนับสนุนสถานศึกษาด้านทรัพย์สิน
  - 3.2 ชุมชนสนับสนุนสถานศึกษาด้านทรัพย์สินโดยมีหลักฐานตรวจสอบได้
  - 3.3 เป็นการสนับสนุนตามแผนหรือโครงการของสถานศึกษา
  - 3.4 ได้ผลงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนหรือโครงการ
  - 3.5 มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบโดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้
4. การสนับสนุนด้านบริการ
  - 4.1 ชุมชนได้สนับสนุนสถานศึกษาด้านบริการ
  - 4.2 ชุมชนได้สนับสนุนสถานศึกษาด้านบริการโดยมีหลักฐานตรวจสอบได้
  - 4.3 เป็นการสนับสนุนตามแผนหรือโครงการของสถานศึกษา
  - 4.4 ได้รับการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ
  - 4.5 มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบโดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้

กรรมนงค์ ดันทอง (2546, หน้า 29-30) ได้กำหนดกิจกรรมที่สถานศึกษาควรเข้าร่วมกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมทางศาสนา สถานศึกษาอาจจะนำ ครูและนักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การเวียนเทียน วันสารทไทย เป็นต้น
2. กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีในชุมชน สถานศึกษาอาจไม่มีบทบาทมากนักเพียงพอแต่ให้ความร่วมมือสนับสนุน เช่น การแต่งงาน การบวชนาค การทอดกฐิน เป็นต้น
3. กิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ เช่น ร่วมกับประชาชนจัดกิจกรรมวันสตรีสากลวันแรงงานแห่งชาติ ประเพณีวันลอยกระทง
4. กิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา กิจกรรมที่ควรจัดเป็นการบำเพ็ญประโยชน์
5. กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ที่ชุมชนจัดขึ้น การพัฒนาถนนเข้าหมู่บ้าน ขุดคูระบายน้ำสถานศึกษาอาจมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาและนำบุคลากรในสถานศึกษาร่วมโอกาสในการจัดกิจกรรม
6. กิจกรรมประเภทสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษากับศิษย์เก่า ผู้ปกครองนักเรียนหรือกิจกรรมกลุ่มสนใจในชุมชนตามโอกาส

รัตนารมณ์ สุกุณี (2546, หน้า 42) กล่าวถึงกิจกรรมในการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ไว้ดังนี้

1. มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษร รับผิดชอบกรณีที่ได้รับการสนับสนุนตามระเบียบของกรมสามัญศึกษา
  - 1.1 มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษร รับผิดชอบกรณีที่ได้รับการสนับสนุนตามระเบียบของกรมสามัญศึกษา
  - 1.2 จัดทำหลักฐาน ระเบียบข้อบังคับความร่วมมือจากชุมชน
  - 1.3 จัดรวบรวมสรุปผลการดำเนินงานที่เป็นสมาคม ชมรมให้การช่วยเหลือไว้อย่างเป็นระบบ สืบค้นได้ง่าย รวดเร็ว
2. การสนับสนุนด้านวิชาการ
  - 2.1 ชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาด้านวิชาการ เช่น การเป็นวิทยากรให้ใช้สถานประกอบวิชาการ ให้ฝึกงานให้สถานประกอบอาชีพอิสระ ฯลฯ
  - 2.2 มีการสรุปประเมินผลงานตามแผนหรือโครงการอย่างสม่ำเสมอ
3. การสนับสนุนด้านทรัพย์สิน
  - 3.1 จัดทำโครงการขอความร่วมมือ ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ เช่น เงินวัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา หรือการสร้างถาวรวัตถุจากชุมชน
  - 3.2 ชุมชนให้ความช่วยเหลือตามโครงการของสถานศึกษา

3.3 สถานศึกษาจัดทำหลักฐานการช่วยเหลือจากชุมชน พร้อมทั้งเผยแพร่ให้ชุมชนทราบ

4. การสนับสนุนด้านบริการ

4.1 จัดทำโครงการขอความช่วยเหลือด้านบริการ ได้แก่ แรงงาน ยานพาหนะ การให้ยืมอุปกรณ์ การอำนวยความสะดวกจากชุมชน ฯลฯ

4.2 ชุมชนให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาด้านบริการตามโครงการของสถานศึกษา

4.3 สถานศึกษาจัดทำหลักฐานการช่วยเหลือ จากชุมชน พร้อมทั้งเผยแพร่ให้ชุมชนทราบ

สมิตดา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 27-28) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ไว้ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการตั้งชมรม สมาคม มูลนิธิเพื่อสนับสนุนสถานศึกษา มีการจัดตั้งคณะกรรมการและกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการรับผิดชอบ กรณีได้รับการสนับสนุนจากชุมชน จัดรวบรวม สรุปผลการปฏิบัติงาน ไว้อย่างเป็นระบบสืบค้นได้ง่าย รวดเร็ว

2. การช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาด้านวิชาการ เช่น การเป็นวิทยากร ให้ใช้สถานที่ประกอบแหล่งวิทยากร ให้ฝึกงานในสถานที่ประกอบอาชีพอิสระ

3. การช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ จัดทำโครงการขอความช่วยเหลือทางด้านทุนทรัพย์ เช่น เงิน วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์การศึกษา หรือการสร้างถาวรวัตถุจากชุมชน สถานศึกษาจัดทำหลักฐานการช่วยเหลือจากชุมชนพร้อมทั้งเผยแพร่ให้ชุมชนทราบ

4. การช่วยเหลือด้านบริการ จัดทำโครงการขอความช่วยเหลือด้านบริการ ได้แก่ แรงงาน ยานพาหนะ การให้ยืมอุปกรณ์การอำนวยความสะดวกจากชุมชน ชุมชนให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาด้านบริการตามโครงการของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า กิจกรรมในการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ประกอบด้วย 1) มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นสายลักษณะอักษรรับผิดชอบต่อกรณีที่ได้รับการสนับสนุนตามระเบียบของกรมสามัญศึกษา 2) จัดทำหลักฐานระเบียบข้อบังคับความร่วมมือจากชุมชน 3) ชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาด้านวิชาการ เช่น การเป็นวิทยากรให้ใช้สถานประกอบวิทยากร ให้ฝึกงานให้สถานประกอบวิชาชีพ 4) จัดทำโครงการขอความช่วยเหลือด้านบริการ ได้แก่ แรงงาน ยานพาหนะ การให้ยืมอุปกรณ์ 5) สถานศึกษาจัดทำหลักฐานการช่วยเหลือ จากชุมชน พร้อมทั้งเผยแพร่ให้ชุมชนทราบ 6) ชุมชนให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาด้านบริการตามโครงการของสถานศึกษา 7) มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นสายลักษณะอักษร รับผิดชอบต่อ

กรณีที่ได้รับการสนับสนุนตามระเบียบของกรมสามัญศึกษา และ8) จัดรวบรวมสรุปผลการดำเนินงานที่เป็นสมาคม ชมรมให้การช่วยเหลือไว้อย่างเป็นระบบ สืบค้นได้ง่าย

7. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

7.1 ความหมายของการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

รัตนภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 10) การประเมินผลการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยการสอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้องหรือพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

สมชิตา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 29) การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นการตรวจสอบหรือตัดสินว่าการดำเนินงานด้านต่างๆ ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนประสบผลสำเร็จหรือมีอุปสรรคในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ และจากการสอบถามผู้ปกครองนักเรียนในการได้มาซึ่งข้อมูล

สมาน เรืองฤทธิ์ (2548, หน้า 9) กล่าวว่า การประเมินผลงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การรวบรวมข้อมูล การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานชุมชน การวางแผนการประเมินผลงานชุมชน เครื่องมือประเมินมีความเหมาะสม การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การรายงานผลให้ทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้ทราบ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน และการรายงานผลให้ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ

ปรีชา พลพันธ์ (2550, หน้า 7) กล่าวว่า การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษากับชุมชน โดยการสอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้องหรือพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

สรุปได้ว่า การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การดำเนินการพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏและสอบถามจากผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

7.2 กิจกรรมการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

กมล กำลิ่งหาญ (2546, หน้า 23) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานสถานศึกษาในด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ดังนี้

1. มีการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
2. มีหลักฐานให้สามารถตรวจสอบได้
3. มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการ

4. มีการวิเคราะห์การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

รัตนาภรณ์ สุกุณี (2546, หน้า 42-43) กล่าวถึงกิจกรรมในการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ไว้ดังนี้

1. สถานศึกษามีการจัดตั้งคณะกรรมการประเมินผลงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
2. มีการจัดทำหลักฐานการประเมินผลงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
3. มีการวิเคราะห์การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
4. มีการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

สมริตา กิตติสวัสดิ์ (2548, หน้า 29) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมในการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. มีการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
2. มีหลักฐานให้ตรวจสอบได้
3. มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการ
4. มีการวิเคราะห์ผลการประเมินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
5. มีการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ปรีชา พลพันธ์ (2550, หน้า 15) กล่าวว่า การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน จะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อเป็นการสรุปผลว่า การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นช่องทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อให้การพัฒนาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า กิจกรรมในการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประกอบด้วย 1) มีการจัดทำหลักฐานการประเมินผลงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 2) มีการวิเคราะห์การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 3) โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการการประเมินผลงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 4) มีการนำผลการวิเคราะห์ไป

ใช้ในการปรับปรุงงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และ5) มีการนำผลการวิเคราะห์การประเมินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เพ็ญรำไพ รามบุตร (2541, หน้า 74-79) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์ จำนวน 392 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า สถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดเล็กได้ดำเนินการ คือ จัดบุคลากรของสถานศึกษาไปร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชน ช่วยศึกษาสภาพและปัญหาการประกอบอาชีพของคนในชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาต่างๆ ในชุมชนมาให้ความรู้แก่นักเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและประชาชนใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษาจัดกิจกรรมต่างๆ และมีการประเมินนโยบายและแผนงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ส่วนปัญหาที่พบในสถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ งบประมาณมีไม่เพียงพอ ครูอาจารย์มีชั่วโมงสอนและทำงานด้านอื่นมากแหล่งวิทยากรในชุมชนมีน้อย ผู้ปกครองและประชาชนมีฐานะยากจน และการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับองค์กรต่างๆ ในชุมชนไม่สม่ำเสมอ

นิพนธ์ ยศดา (2541, หน้า 74-79) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่งในปีการศึกษา 2541 จำนวน 290 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาปฏิรูปการศึกษาและสถานศึกษาปกติโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษากับครูที่ปฏิบัติงานความสัมพันธ์ และตามประเภทของสถานศึกษาพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

อำนาจพร ทรัพย์คง (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูป ประถมศึกษา ในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 336 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษา มีบทบาทเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน และด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน มีบทบาทอยู่ในระดับมาก ส่วนหน่วยงานอื่นมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง 2) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษามี

อายุต่างกัน มีบทบาทเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและ หน่วยงานอื่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน 3) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีบทบาท เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน แตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่ 4) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษา ที่มีสถานภาพกรรมการต่างกัน มีบทบาท เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน 5) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษาที่จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่เป็น กรรมการต่างกัน มีบทบาทเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ6) คณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษา มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ บทบาทเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน ให้มากขึ้น โรงเรียนควรจัดอบรมหรือส่งครูอาจารย์เข้าอบรมพิเศษสาขาต่างๆ ไว้ถ่ายทอด แก่ชุมชน และโรงเรียนควรนำเสนอข่าวสารข้อมูลงาน การศึกษาแก่ชุมชน

มณฑนา ชรรmgrงสี (2542, หน้า 122-127) ได้ศึกษา เรื่องปัญหาการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่งในปีการศึกษา 2541 และครู อาจารย์สถานศึกษา จำนวน 323 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับ ชุมชนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูอาจารย์สถานศึกษา โดยรวมอยู่ระดับ น้อย เมื่อพิจารณาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง แต่ความเห็นของครูอาจารย์ พบว่า โดยรวมอยู่ระดับน้อย เมื่อพิจารณาตามสถานที่ตั้ง สถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาในเขตเทศบาล โดยรวมอยู่ในระดับน้อย สถานศึกษาในเขต สุขาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสถานศึกษาในเขตสุขาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับ น้อย การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงาน ในทำเลที่ตั้งแตกต่างกันทั้ง 3 เขต พบว่า แตกต่างกัน

ประเวศ ฤชากุล (2542, หน้า 123-136) ได้ศึกษา เรื่องปัญหาและการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ของ สถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และผู้นำชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ จำนวน 216 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า การปฏิบัติงานและ

ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งในส่วนของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สาคร จันทะเลิศ (2542, หน้า 87-92) ได้ศึกษา เรื่องการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 ที่มีขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก จำนวน 252 ผลการวิเคราะห์ พบว่า การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษามัธยม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน การให้บริการชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดกลางและใหญ่ มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากแต่สถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษาที่ขนาดแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติสถานศึกษา การให้บริการชุมชน

วัชรีย์ สุขเจริญวิภารัตน์ (2542, หน้า 85-89) ได้ศึกษา เรื่องปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ และกรรมการสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2541 จำนวน 314 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด และพิจารณาตามสถานภาพตำแหน่ง ตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด การเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ ตามสถานภาพระหว่างบุคลากรและกรรมการสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกันในส่วนที่จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เต็ม แสงไทยรักษ์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่

ด้านโรงเรียนกับชุมชน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 233 คน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีข้อที่เป็นปัญหาสำคัญของแต่ละด้านดังนี้ ด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และผู้ปกครองให้ความสำคัญในการร่วมประชุมบ่อย ด้านการให้บริการชุมชน โรงเรียนขาดงบประมาณในการสนับสนุนของชุมชน และโรงเรียนไม่จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง ด้านการเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนไม่มีงบประมาณสำหรับการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และโรงเรียนกับชุมชนไม่ได้วางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีฐานะยากจนมีฐานะไม่พร้อมที่จะสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ให้กับโรงเรียน และแหล่งวิทยากรและแหล่งข้อมูลในชุมชนมีน้อย และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนไม่ดำเนินการประเมินตามแผนการปฏิบัติงานที่วางไว้และไม่จัดทำเอกสารประเมินไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และโรงเรียนให้จัดทำสรุปรายงานผลการประเมินแจ้งให้ชุมชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ผู้บริหารและครูปฏิบัติหน้าที่ด้านโรงเรียนกับชุมชน มีทักษะเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่แตกต่างกัน
- 3) โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่แตกต่างกัน และ
- 4) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดโรงเรียนที่ส่งผลต่อทักษะที่มีต่อปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เกษมศักดิ์ สอนจันทร์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามกรณีศึกษาสถานศึกษาระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาละ 4 คน รวม 268 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า เรื่องการออกกระเบียบข้อบังคับอยู่ในระดับปานกลางเรื่องอื่นๆ อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ เรื่องการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน เรื่องการจัดทำนโยบายและแผน เรื่องการระดมทรัพยากรเรื่องการพัฒนาคุณภาพและกิจการของสถานศึกษา 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกัน มีบทบาทด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษาและตำแหน่ง

หน้าที่แตกต่างกัน มีบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในเรื่องของการจัดทำนโยบายและแผนการระดมทรัพยากร และการออกระเบียบข้อบังคับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามที่สังกัดอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไม่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เบเคอรา (Becurra, 1974, p.6887-A) ได้ศึกษา เรื่องบทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนต่อการวินิจฉัยการบริหารของสถานศึกษา คัดเลือกปัญหาของสถานศึกษาที่ต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันของผู้บริหาร และตัวแทนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงไว้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า 1) ผู้บริหารต้องสนใจและเข้าใจความแตกต่างของชุมชน และต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ในทุกโอกาส 2) หักศนคติในทางที่ไม่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน 3) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสถานศึกษาจะต้องเตรียมข้อมูลให้เข้าใจได้ศึกษาล่วงหน้า และ 4) ผู้บริหารต้องยอมรับในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และไม่ควรคาดหวังผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมกับชุมชนมากเกินไป

เวลลา (Vella, 1979, p.7977-A) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้การศึกษาชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งนี้เพื่อหารูปแบบการจัดการศึกษาชุมชนในประเทศโลกที่สาม การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชนและทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งได้วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาชุมชนภาคเหนือของประเทศแทนซาเนีย ได้ผลสรุปว่า 1) การจัดการศึกษาชุมชนต้องถือเอาบุคคลเป็นศูนย์กลาง 2) วิธีการให้บุคคลรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลที่สุด สำหรับให้ชุมชนรู้จักที่พึ่งตนเอง 3) โครงการศึกษาที่จัดขึ้นจะต้องบูรณาการแผนพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ 4) ผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องมีความเข้าใจในสภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน 5) ทั้งเนื้อหาและกระบวนการของการศึกษาชุมชน ต้องมีความสัมพันธ์กัน และ 6) การศึกษาชุมชนที่จัดขึ้นมิใช่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลเท่านั้น แต่ยังสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และประสบการณ์ของบุคคลด้วย

เรย์ (Ray, 1980, p. 492-A) ได้ศึกษาเรื่อง ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาเตรียมอุดมศึกษาที่เซาท์คาร์โลไลนา ซึ่งได้รับการเลือกสรรให้สถานศึกษาชุมชน โดยศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาจังหวัด คณะกรรมการสถานศึกษา ประธาน ผู้ปกครอง และร้อยละ 10 ของครูที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาปรากฏผล ดังนี้ 1) การคาดหวังบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าด้วยกันได้อย่างสมเหตุสมผล กับกลุ่มที่แตกต่างกันในขอบเขตของการวางแผนสถานศึกษา บุคลิกภาพของนักเรียน ภาวะผู้นำของชุมชน และสถานศึกษา และการจัด

ยานพาหนะของสถานศึกษา 2) เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้อำนวยการและเป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นบุคคลที่เอื้ออำนวยต่อโปรแกรมการเรียน การสอนมากกว่ากิจกรรมร่วมกัน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับอิทธิพลอำนาจหน้าที่ และการตัดสินใจก่อนนโยบายของสถานศึกษา และ 4) การรายงานของคณะกรรมการสถานศึกษา มีอัตราความสัมพันธ์ต่ำกับกลุ่มอื่นทั้งหมดข้อมูลการให้การสนับสนุนจากประชาชนมีผลต่อการสัมพันธ์กับนโยบายการศึกษา

คิง (King, 1984, p. 1593-A) ศึกษาเรื่อง สถานศึกษาในฐานะเป็นชุมชนกับความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาสามารถลดความแตกแยกของชุมชนโดยการสร้างความสัมพันธ์ ด้วยวิธีการทางประชาธิปไตย ให้เกิดความรู้สึกว่าสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลการวิจัยที่บุคคลอื่นได้วิจัยไว้แล้ว 3 คน ผลการศึกษาพบว่า หากเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนในการสร้างกฎเกณฑ์จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าต้องรักษากฎเกณฑ์นั้นไว้ และถ้าหากให้เข้าร่วมงานเขาจะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาความแตกแยกจะลดน้อย จากที่ได้ศึกษามาทั้งหมด สรุปเป็นปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนได้ดังนี้ 1) ครูอาจารย์ไม่พยายามเข้าไปสัมพันธ์กับชุมชน 2) ประชาชนเห็นว่าเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาแต่ฝ่ายเดียวที่จะจัดการศึกษาให้แก่เด็ก 3) ในห้องที่ที่ทางไกลเรื่องภาษามีผลต่อการติดต่อสื่อสารมาก 4) สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมาใช้บริการอาคารสถานที่ได้อย่างสะดวก 5) การเชิญผู้ปกครองผู้ชำนาญการหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากรสถานศึกษาทำได้น้อยมาก 6) เศรษฐกิจรายได้ของชุมชนไม่ดี ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางสถานศึกษาเป็นไปได้ยาก 7) ผู้บริหารทำตัวไม่เหมาะสม ประชาชนเข้าถึงยาก 8) ระเบียบข้อบังคับของทางราชการเป็นอุปสรรคต่อการสนองตอบความต้องการของชุมชน 9) บุคลากรเฉพาะในการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษายังไม่มี หรือมีแล้วแต่ไม่มีความสามารถ และ 10) ครูไม่มีเวลาให้กับชุมชน เพราะเรื่องของการศึกษาต่อทั้งในและนอกเวลาราชการ และต้องกลับบ้านที่อยู่ต่างถิ่น ทั้งในวันหยุดปกติและวันหยุดเทศกาล

โอลสัน (Olson, 1989, abstract) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาใน 4 รัฐ ด้านตะวันตกกลางโดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาในด้านประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ ระดับอำเภอ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านกลุ่มสถานศึกษามีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษามีอัตราเฉลี่ยด้านประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในลักษณะสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา และพบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดผลในการปฏิบัติมากที่สุด คือ วิธีการเปิดให้ชม ซึ่งหมายถึง การจัดโครงการเยี่ยมสถานศึกษา โดยเชิญ

ผู้ปกครองเข้ามาชมกิจการของสถานศึกษาในรอบปีในขณะที่วิธีที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด ได้แก่ การตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์และการจัดรถประชาสัมพันธ์

ชาฟคิน (Chavkin, 2000, pp. 287-290) ได้ศึกษา 1) เรื่องนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและครอบครัวโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ ครูสามารถเป็นผู้ชี้แนะได้ ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและครอบครัว ได้แผ่กระจายไปทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ภาคการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (1999) ได้ส่งเสริมออกเป็นอินเทอร์เน็ต เบอร์โทรศัพท์อิสระ (1-800-USA) จดหมายข่าวโครงการสื่อต่างๆ และออกอากาศทางดาวเทียมให้กับผู้มีส่วนร่วมและเป็นที่น่าสนใจว่า สถานศึกษาชุมชนในทุกๆ รัฐ กำลังรวบรวมความคิดและวางแผนกิจกรรมที่จะสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาและชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในนโยบายของครอบครัวและชุมชนโดย ครูสามารถเป็นผู้ชี้แนะทางสำหรับสถานศึกษากับชุมชนที่จะพัฒนานโยบายให้ครอบคลุมและชัดเจนอันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน 2) ความต้องการของนโยบาย ผลการวิจัยสามารถยืนยันว่า ครอบครัวและชุมชนทำงานร่วมกับสถานศึกษาทำให้นักเรียนทำงานได้ดีขึ้นในสถานศึกษา ปัจจัยสำคัญของความสัมพันธ์ครอบครัวและชุมชน คือ การกำหนดนโยบายและการบริหารที่สนับสนุนความสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชนในปัจจุบันที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาให้ทำงานร่วมกับครอบครัว คือ (1) การฝึกฝนที่งานและครอบครัว (2) การมีส่วนร่วมในโปรแกรม (3) การศึกษาสองทาง (4) เครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน และ (5) การประเมินผล ในแต่ละกรณีคณะกรรมการสถานศึกษาได้จัดนโยบายและจัดแบ่งการบริหาร เพื่อสนับสนุนนโยบายการบริหาร และ 3) ครูสามารถเป็นผู้ชี้แนะได้ ดังนี้ (1) นโยบายสถานศึกษาสามารถจัดทิศทางให้ชัดเจน โดยการให้คำจำกัดความของความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน และเสนอสิ่งที่ต้องกระทำ (2) ในการปฏิบัติงานระหว่างสถานศึกษาและชุมชนนั้น ครูสามารถชี้แจงสถานศึกษาและชุมชนถึงความสำคัญของการสนับสนุนนโยบายที่เข้มแข็ง เพราะการสนับสนุนนโยบายเป็นการวิเคราะห์การพัฒนา ซึ่งเป็นข้อตกลงและดำรงไว้ของความสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชน และ (3) การวิเคราะห์ปัญหาในนโยบาย ครูสามารถชี้แจงผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพิจารณาโยบายด้านกว้างของชุมชน ซึ่งจะต้องพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ (1) ผลกำไรหรือแหล่งเงิน (2) การประเมินผลและ (3) การดำเนินการของความร่วมมือความพยายามของการปฏิรูปชุมชนด้านกว้างต้องใช้เวลา ถ้าต้องการจัดสรรเงินทุนมากในด้านความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชนให้กับสถานศึกษา จะต้องมีความชัดเจนในด้านผลผลิตของการมีส่วนร่วมนั้น และจะต้องทำการประเมินผลโดย สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน คือ ความเปลี่ยนแปลง ความเอาใจจริงเอาใจ ความต่อเนื่องลักษณะที่เป็นสากล การมีส่วนร่วม การเข้าร่วม และความเข้าใจอย่างกว้าง ดังนั้นชุมชนแต่ละชุมชนต้องการนโยบายที่ชัดเจนและวัตถุประสงค์และเครื่องเตือนความสำเร็จ ครูสามารถเป็นผู้ชี้แนะนโยบายของชุมชนได้ในด้านเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีมีการนำวิธีการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวแปรที่ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี